

Branka Tavčar, Ivanka Zakotnik, Igor Strmšnik¹, Tomaž Kraigher

Scenariji gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030

Delovni zvezek števil. 8/2007, let. XVI

Kratka vsebina: V tem delovnem zvezku avtorji na podlagi študij prihodnosti v EU za obdobje do leta 2030 v osrednjem delu opredelijo dva izmed možnih scenarijev za gospodarski razvoj v Sloveniji. Prihodnji gospodarski razvoj prikažejo tako po izdatkovni kot tudi po proizvodni strani bruto domačega proizvoda, prav tako pa prikažejo oblikovanje in delitev primarnega nacionalnega dohodka ter podrobno statistiko prebivalstva. Poleg tega predstavijo tudi evropske študije prihodnosti ter podlage v obliki uradno sprejetih dokumentov za nadaljnji gospodarski razvoj Slovenije.

Ključne besede: gospodarska rast, dodana vrednost, proizvodnja, na znanju temelječa proizvodnja, zaposlenost, struktura BDP, agregati potrošnje

Zbirka Delovni zvezki je namenjena objavljanju izsledkov tekočega raziskovalnega dela, analizi podatkovnih serij in predstavitev metodologij s posameznih področij dela urada. S tem želimo spodbuditi izmenjavo zamisli o ekonomskih in razvojnih vprašanjih, pri čemer je pomembno, da se analize objavijo čim hitreje, tudi če izsledki še niso dokončni.

Mnenja, ugotovitve in sklepi so v celoti avtorjevi in ne izražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Objava in povzemanje publikacije sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira.

¹ Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj.

Delovni zvezki Urada RS za makroekonomske analize in razvoj

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Gregorčičeva 27

1000 Ljubljana

Tel.: (+386) 1 478 1012

Telefaks: (+386) 1 478 1070

E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorna urednica: mag. Barbara Ferk (barbara.ferk@gov.si)

Delovni zvezek: Makroekonomski scenariji gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030

Avtorji: Branka Tavčar (branka.tavcar@gov.si), Ivanka Zakotnik (ivanka.zakotnik@gov.si), mag. Igor Strmšnik (igor.strmsnik@gov.si), Tomaž Kraigher (tomaz.kraigher@gov.si)

Lektoriranje: Sektor za prevajanje Generalnega sekretariata Vlade RS

Lektoriranje angleškega povzetka: Dean J. Devos

Delovni zvezek je recenziran.

Ljubljana, avgust 2007

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.27(497.4)

SCENARIJI gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030
[Elektronski vir] / Branka Tavčar ... [et al.]. - Besedilni
podatki. - Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in
razvoj, 2007. - (Delovni zvezki UMAR ; letn. 16, št. 8)

Način dostopa (URL):

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2007/dz08-07.pdf

ISBN 978-961-6031-65-3

1. Tavčar, Branka, 1956-
234409984

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 MAKROEKONOMSKA ANALIZA OBDOBJA PO LETU 2000	1
3 SCENARIJI GOSPODARSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE DO LETA 2030	6
3.1 Scenariji EU kot izhodišče za oblikovanje dolgoročnih scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije.....	6
3.1.1 Scenarij 1: Zmagovito tržišče	6
3.1.2 Scenarij 2: Sto rož.....	7
3.1.3 Scenarij 3: Delitev odgovornosti za trajnostni razvoj	8
3.1.4 Scenarij 4: Kriza kreativne družbe	8
3.1.5 Scenarij 5: Nemirne sosese	9
3.2 Dolgoročni strateški dokumenti kot izhodišče za oblikovanje dolgoročnih scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije	9
3.3 Predstavitve scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030	13
3.4 Rezultati izračunov	17
3.4.1 Projekcije narodnogospodarskih agregatov 2007–2013.....	17
3.4.2 Projekcije 2014–2030.....	22
4 NAMESTO SKLEPA	32

PRILOGA K DELOVNEMU ZVEZKU: STATISTIČNE TABELE V EXCELLOVI DATOTEKI

Kazalo tabel in slik

Tabela 1: Izdatkovna struktura bruto domačega proizvoda 2001–2006	2
Tabela 2: Dodana vrednost po dejavnostih in bruto domači proizvod, 2001–2006	4
Tabela 3: Nacionalni razvojni projekti do leta 2023.....	11
Tabela 4: Projekcije makroekonomskih predpostavk, 2007–2013.....	18
Tabela 5: Izdatkovna struktura bruto domačega proizvoda	18
Tabela 6: Oblikovanje in delitev bruto nacionalnega razpoložljivega dohodka	20
Tabela 7: Dodana vrednost po dejavnostih in bruto domači proizvod	22
Tabela 8: Prebivalstvo in gospodinjstva	23
Tabela 9: Aktivnost in zaposlenost.....	24
Tabela 10: Rasti bruto domačega proizvoda 2006–2030	26
Tabela 11: Povprečne letne stopnje rasti zaposlenosti, produktivnosti in dodane vrednosti	27
Tabela 12: Struktura dodane vrednosti	28
Tabela 13: Strukture dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih, Scenarij (++) in Scenarij (+)	29
Tabela 14: Indeksi ravni dodane vrednosti in BDP, Scenarij (++) in Scenarij (+)	30
Tabela 15: Dodana vrednost in BDP, Scenarij (++) in Scenarij (+).....	31
Tabela 16: Proizvodnja, Scenarij (++) in Scenarij (+).....	32
Tabela 17: Primerjava povprečnih letnih stopenj rasti med različnimi scenariji	33
Slika 1: Bruto domači proizvod 1995–2013.....	18
Slika 2: Investicije v osnovna sredstva in nacionalno varčevanje, delež (v %) v BDP.....	21
Slika 3: Primerjava dolgoročnih scenarijev.....	33

Povzetek

Ta študija predstavlja projekcije dolgoročnega gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030. Projekcije za obdobje do leta 2013 (obdobje finančne perspektive EU 2007–2013) izhajajo iz ocen gospodarske situacije in ekonomskih kategorij, ki jih objavlja Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) v Pomladanski napovedi gospodarskih gibanj. Za obdobje 2014–2030 sta bila izdelana dva scenarija: Scenarij (++) in Scenarij (+), ki izhajata iz različnih predpostavk glede mednarodnega ekonomskega okolja, vendar pa oba računata z uspešnim prilagajanjem domače ekonomske politike nastalim razmeram.

Previdnost pri ocenah bodoče gospodarske rasti narekuje že dosežena raven gospodarske razvitosti Slovenije. V takih okoliščinah je vsaka odstotna točka gospodarske rasti uspeh, zlasti če je država soočena z nujnostjo nadaljnje stabilizacije, s prestrukturiranjem v proizvodnji in institucionalnimi spremembami. Ciljne stopnje gospodarske rasti med 4 % in 5 % so mogoče le za obdobje naslednje finančne perspektive do leta 2013, ko še delujejo pozitivni učinki vključitve Slovenije v EU in ko bo Slovenija deležna relativno visoke finančne pomoči strukturnih skladov EU. Pozneje je predvideno postopno zniževanje stopenj gospodarske rasti in njihovo približevanje ravni, ki jo dosegajo razvite evropske države.

Vplivi ekonomskih integracij na gospodarsko rast se običajno izračunavajo z makroekonomskimi modeli. Do zdaj opravljene empirične študije za Slovenijo so bile narejene z uporabo modelov, ki temeljijo na teoriji splošnega ravnotežja. S temi izračuni se predvsem ugotavljajo relativni stroški in koristi na sektorski ravni. Manj uporabni so rezultati na agregatni ravni, saj gre za statični modelski pristop. Kljub omejitvam pa je tudi na podlagi teh izračunov mogoče skleniti, da naj bi bili učinki nadaljnjih širitev EU na rast BDP dolgoročno zanesljivo ugodni.

Temu pritrjujejo tudi izračuni učinkov uvedbe notranjega evropskega trga na evropsko periferijo, ki so bili ocenjeni z ekonometričnimi modeli HERMIN. Rezultati kažejo, da periferija kot celota v povprečju pridobi manj kot evropski center. Pričakovano dolgoročno kumulativno povečanje BDP zaradi uvedbe enotnega evropskega trga je najnižje za Španijo (1,55 %), sledijo ji Grčija (2,48 %), Portugalska (2,55 %) in Irska (2,64 %).

Glede ciljne gospodarske rasti je Scenarij (++) dokaj zahteven. 4,4-odstotna povprečna letna realna rast bruto domačega proizvoda v obdobju 2007–2013 naj bi prešla v 3,5-odstotno do leta 2020 in 3-odstotno do leta 2030. To bi bil rezultat pozitivnih ekonomskih učinkov širitve evropskega trga in pričakovanih velikih finančnih vlaganj v razvoj gospodarske in družbene infrastrukture, podjetništvo, tehnološki razvoj ter človeški dejavnik. V veliki meri bi bila ta vlaganja financirana s sredstvi strukturne pomoči Sloveniji. Po tem razvojnem scenariju bi Slovenija uresničila zastavljeno Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023.

Razvojni Scenarij (+) vodi v bistveno slabše gospodarske rezultate. Zniževanje stopenj gospodarske rasti je bistveno hitrejše, saj scenarij ne predvideva dodatnih pozitivnih sprememb v mednarodnem ekonomskem okolju. Dinamika gospodarske rasti bi se znižala na 2 % v obdobju do leta 2020 in na samo 1 % do leta 2030. Tudi v primeru uresničevanja tega scenarija bi Slovenija gospodarsko napredovala, vendar v nestabilnih razmerah in ob krepitvi protekcionizma v EU. Leto 2030 bi zato pričakali z okoli 35 % nižjo ravno bruto domačega proizvoda od potencialno možne.

Summary

This paper presents long-term projections for Slovenia's economic development up to 2030. For the period 2007 to 2013 macroeconomic projections derived from Spring Report 2007 published by IMAD were included. The forecasts for period 2014 to 2030 were elaborated in the form of two scenarios Scenario (++), and Scenario (+), two scenarios differ in assumptions of development of international macroeconomic environment, both scenarios assume efficient adaptation of policy making in Slovenia to impacts stemming from external environment.

The already achieved level of economic development of Slovenia, which reaches the level of less developed EU member states, requires that due care is taken when predicting economic growth in the future. Under such circumstances each percentage point of economic growth is a success, especially if the country faces the urgent need for further stabilization, restructuring of production and institutional changes. Targeted rates of economic growth between 4 % and 5 % are only possible in the period immediately after accession to the European Union. Later, a gradual decrease and approximation of the rates recorded in the developed European countries are expected.

Impacts of economic integration on economic growth are usually calculated by means of macroeconomic models. Empirical studies of Slovenia carried out so far used the models based on the theory of general equilibrium. These models are mainly used for calculating relative costs and benefits at the sectoral level. Results at the aggregate level are less useful, since this is a static model approach. Despite these limitations, conclusions can be made on the basis of such calculations, namely that long-term effects of Slovenia's integration on GDP growth would definitely be favourable.

This is further confirmed by the calculations on the effects of expansion of the internal market to the European periphery, carried out by so-called HERMIN econometric models. The results show that, on average, the periphery as a whole gains less than the centre of Europe. The smallest long-term cumulative increase in GDP as a result of the introduction of the single European market was calculated for Spain (1,55%), followed by Greece (2,48%) and Portugal (2,55%), while the most substantial rise was calculated for Ireland (2,64%).

As regards target economic growth, Scenario (++) is quite demanding. Annual real GDP growth of 4,4% in period 2007-2013 is prognosticated to reach 3,5% in the period up to 2020 and 3% in the period up to 2030. This would be the result of positive economic effects of Slovenia's integration into the internal EU market, and the expected substantial investment in the development of economic and social infrastructure, entrepreneurship, technological development and human resources. To a large extent, such investment would be financed from the EU's structural aid.

Scenario (+) promises much poorer results. Due to the lack of additional positive effects from international macroeconomic environment, the predicted slow-down of economic growth in Scenario (+) is faster. Annual real GDP growth is prognosticated to slow down to 2% in the period up to 2020 and to 1% in the period up to 2030. In the case of Scenario (+) lower rate is achieved due to political destabilisation and strengthening of protectionism in Europe. In accordance with this scenario the level of the gross domestic product in the year 2030 will be 35% lower compared to its' potential value.

1 UVOD

Eden ključnih smotrov dolgoročnega razvojnega načrtovanja je ocena pogojev gospodarjenja oziroma trošenja v prihodnosti in ocena razvojnih možnosti, ki služi tako zasebnemu sektorju za zmanjševanje negotovosti kakor tudi javnemu sektorju za načrtovanje družbene in gospodarske infrastrukture.

Pri ocenah ekonomskih agregatov za zelo oddaljeno časovno obdobje gre običajno za empirično podprte poglede posameznih avtorjev na bodoča stanja družbe (t. i. "future studies"), izvajajo pa jih tudi mednarodne organizacije, npr. Evropska komisija, ki ima za ta vprašanja oblikovano posebno raziskovalno enoto "Forward Studies Unit". Občasno se tudi v Sloveniji pojavi potreba po dolgoročnih scenarijih gospodarskega razvoja, običajno v povezavi s pripravo strateških dokumentov na področju energetike. Njihove priprave so se najprej lotevali ad hoc, z določitvijo ekspertne skupine, ki je vsakokratno potrebo pokrila z avtorskimi prispevki sodelujočih. Sledil je prvi in doslej edini tovrstni celovit projekt – raziskava Inštituta za ekonomska raziskovanja v Ljubljani v okviru sklopa projektov "Slovenian Macro-Economic-Energy Model", ki je bil izveden v letu 1998 z avstrijsko tehnično pomočjo Sloveniji. Ti rezultati so bili pozneje aktualizirani v študiji "Strokovne podlage razvoja energetike v Republiki Sloveniji do leta 2020", ki jo je izdelal Elektroinštitut Milan Vidmar leta 1999. Leta 2002 je dolgoročne razvojne scenarije do leta 2020 ponovno obnovila skupina ekspertov.

Ta študija je nastala v letu 2007 s sodelovanjem UMAR in raziskovalcev Inštituta Jožef Stefan ob proučevanju razvojnih možnosti slovenske energetike. V njeno izvedbo je bil vključen širok krog ekspertov, upoštevani so bili zadnji razpoložljivi podatki Statističnega urada Slovenije, najnovejše projekcije makroekonomskih agregatov do leta 2013 in Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023. V tem smislu gre za celovit pristop, v okviru katerega so bile razvite tudi nove metodologije, kot npr. pri ocenjevanju dinamike fizičnega obsega proizvodnje na podlagi podatkov o gibanju dodane vrednosti.

V sklopu tega delovnega zvezka objavljamo rezultate bilančnih projekcij UMAR za obdobje 2007–2013. Gre za ocene nacionalnih računov za obdobje naslednje finančne perspektive EU, za katerega se pripravljajo tudi državni razvojni program in programski dokumenti za Slovenijo v okviru kohezijske politike EU in politike razvoja podeželja EU. Predstavljeni bilančni izračuni so bili uporabljeni kot osnova za načrtovanje razvojnih izdatkov v tem obdobju.

V delovnem zvezku so uporabljeni podatki, ki so bili razpoložljivi ob pripravi Pomladanske napovedi 2007, to je sredi aprila 2007.

Obsežnejše tabele prikazujemo v Statistični prilogi, ki so na voljo v Excelovi datoteki na spletni strani.

2 MAKROEKONOMSKA ANALIZA OBDOBJA PO LETU 2000

Po upočasnitvi gospodarske rasti v obdobju od 2001 do 2003, ki je bila deloma posledica manj ugodnih gospodarskih razmer v mednarodnem okolju, deloma pa nadaljnjega cikličnega umirjanja rasti domače potrošnje v letih 2001 in 2002 (po visokih stopnjah rasti leta 1999), je v obdobju po letu 2004 prišlo do njenega znatnega pospeška.

Krepitev gospodarske rasti leta 2004 je bila spodbujena s pospešeno rastjo tujega povpraševanja zaradi ugodne mednarodne konjunktore in pozitivnih učinkov vstopa v EU. Pozitiven je bil tudi prispevek postopnega

zniževanja obrestnih mer pred vstopom v ERM II in evrsko območje. Tudi v letu 2005 je gospodarsko rast, podobno kot leta 2004, v veliki meri spodbujalo tuje povpraševanje. V letu 2006 se je gospodarska rast še pospešila in je dosegla 5,2 %. Glavna dejavnika, ki sta vplivala na pospešitev rasti, sta bila tuje povpraševanje in močna investicijska aktivnost.

V obdobju od 2004 do 2006 je bila v Sloveniji dosežena gospodarska rast občutno višja kot v predhodnem triletnem obdobju (gl. tabelo 1). V enaki časovni primerjavi je rast v Sloveniji skoraj za odstotno točko prehitela povprečno rast v EU. Struktura okrepljene gospodarske rasti v zadnjem triletnem obdobju je bila z razvojnega vidika ugodna, saj je temeljila predvsem na okrepljenem izvozu in investicijah. Na rast izvoza je pozitivno vplivalo izboljšanje mednarodne konjunktura, na rast investicij pa kombinacija različnih dejavnikov, predvsem je bil močan pospešek rasti gradnje avtocest.

Tabela 1: Izdatkovna struktura bruto domačega proizvoda 2001–2006

	Povprečne realne stopnje rasti v %		
	2001–2003	2004–2006	2001–2006
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	2,9	4,6	3,7
Izvoz proizvodov in storitev	5,4	11,0	8,1
Uvoz proizvodov in storitev	4,8	10,2	7,5
Domača potrošnja	2,6	4,1	3,4
Končna potrošnja	2,5	3,1	2,8
Zasebna potrošnja	2,4	3,1	2,7
Državna potrošnja	2,9	3,1	3,0
Investicije v osnovna sredstva	2,7	7,0	4,8

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Gospodarsko rast so pospešili predvsem naslednji makroekonomski dejavniki: mednarodna konjunktura, stabilizacija gospodarstva pred uvedbo evra in močna investicijska aktivnost. Z izpolnitvijo maastrichtskih konvergenčnih meril za prevzem evra je bil uresničen ključni kratkoročni cilj makroekonomskih politik. Po dvoletnem sodelovanju v mehanizmu deviznih tečajev ERM II je Slovenija sredi leta 2006 formalno izpolnila vseh pet maastrichtskih konvergenčnih meril za vstop v ekonomsko in monetarno unijo (EMU) in 1. januarja 2007 kot edina izmed novih članic EU prevzela evro. Pozitiven je bil tudi prispevek posameznih strukturnih reform (zlasti začetek postopnega zmanjševanja davčne obremenitve).

Znanje, inovativnost, nove tehnologije in podjetništvo so ključni dejavniki konkurenčnosti sodobnega gospodarstva in pomembni dejavniki gospodarske rasti. Omenjeni dejavniki, ki predvsem na daljši rok opredeljujejo konkurenčnost gospodarstva ter njegov razvojni in inovacijski potencial, so se do konca leta 2005 izboljševali prepočasi, čeprav so nekatera področja zabeležila viden napredek. Raziskovalno-razvojnja dejavnost (RRD) kaže po letu 2001 negativne trende, saj se je delež izdatkov za RRD v BDP zmanjševal, kar je bilo posebej očitno leta 2003. V letih 2004 in 2005 so se izdatki za RRD v primerjavi z BDP sicer nekoliko povečali (na 1,49 % BDP v letu 2005), vendar so bili še vedno nižji kot pred letom 2003. Vlada je leta 2006 uvedla vrsto ukrepov, ki bi lahko v prihodnje izboljšali položaj na področju raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij. Pričakovati je, da se bo stanje v prihodnje izboljšalo, če bodo izvedeni ukrepi, predvideni v Nacionalnem raziskovalnem in razvojnem programu (NRRP) za krepitev sodelovanja med javno raziskovalno

sfero in podjetji. Prav tako naj bi nove davčne olajšave za RRD, uvedene v letu 2006¹, bolj spodbudile podjetja k večjim vlaganjem.

Pomembno vlogo pri odgovoru na izzive tehnoloških in strukturnih sprememb ter tudi na problem staranja prebivalstva imata izobraževanje in usposabljanje, saj nam lahko le vseživljenjsko učenje omogoča večjo fleksibilnost na trgu dela in dolgo delovno aktivnost. Izobrazbena sestava odraslega prebivalstva (25–64 let) v Sloveniji se iz leta v leto postopno izboljšuje. Pozitiven vpliv na gospodarsko rast analize pripisujejo predvsem deležu prebivalstva/zaposlenih s terciarno izobrazbo, pri čemer pa Slovenija še precej zaostaja za najrazvitejšimi, čeprav se delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v Sloveniji (21,5 % v 2. četrtletju 2006) približuje povprečju EU-25 (23,2 %). Izboljševanje izobrazbene strukture prebivalstva se kaže tudi v naraščanju povprečnega števila let šolanja odraslega prebivalstva, ki je leta 2005 v Sloveniji znašalo 11,6 leta, kar je nekoliko manj od povprečja OECD. Vključenost mladine v izobraževanje se še naprej povečuje. V šolskem letu 2004/2005 je bilo v srednje šole vpisane 77,6 % generacije v starosti 15–19 let (v šolskem letu 2000/2001 72,5 %), prvi vpis v šolskem letu 2005/2006 pa že presega 80 %. Vključenost omenjene generacije v izobraževanje v Sloveniji je nad povprečjem EU. Vključenost mladih (v starosti 20–24 let) v terciarno izobraževanje v Sloveniji je nad povprečjem EU, v letu 2004 je znašala 40,6 %² (EU-25: 27,8 %). Vključenost prebivalstva v vseživljenjsko učenje, ki predstavlja zelo pomemben dejavnik izboljševanja kakovosti človeškega kapitala in prilagodljivosti trga dela, je razmeroma visoka. V letu 2005 se je v primerjavi z letom 2004 sicer nekoliko znižala (s 16,2 % v letu 2004 na 15,3 % v letu 2005), vendar pa je še vedno višja od povprečja EU-25 (10,2 %) in med najvišjimi v EU. Po vključenosti v vseživljenjsko učenje smo tega leta zaostajali za Švedsko, Združenim kraljestvom, Dansko, Finsko in Nizozemsko. Kljub zmanjšanju v zadnjem letu pa je bila vključenost v vseživljenjsko učenje v letu 2005 še vedno za 2 odstotni točki višja kot leta 2003.³

Kljub visoki vključenosti pa ostajata pomembna problema skromna vključenost starejših in manj izobraženih. Premajhen napredek je bil dosežen tudi pri kakovosti in učinkovitosti terciarnega izobraževanja. Prvi koraki so sicer že bili narejeni s spodbujanjem večjega vpisa v naravoslovno-tehnične smeri ter s povečanjem števila višje- in visokošolskih zavodov.

V preteklem šestletnem obdobju je bila najvišja rast dodane vrednosti (gl. tabelo 2) dosežena v na znanju temelječih tržnih storitvah (7,0%) – v finančnem posredništvu (8,2 %), poštinih in telekomunikacijskih storitvah (8,0 %) ter poslovnih storitvah (5,8 %). Visoka rast dodane vrednosti finančnega posredništva (dejavnost J) je bila rezultat stabilnejših makroekonomskih razmer, ki so vplivale na nizko raven⁴ obrestnih mer, kar je na eni strani vplivalo na krepitev kreditne aktivnosti bank, na drugi strani pa so se ob zmanjšanem zanimanju za varčevanje v bankah pospešeno razvijale tudi druge finančne storitve.

Nekoliko nižja kot v finančnem posredništvu, vendar še vedno zelo visoka rast dodane vrednosti je bila dosežena v poštini in telekomunikacijski dejavnosti. V obdobju 2001–2006 je dodana vrednost poštinih in telekomunikacijskih storitev realno naraščala povprečno 8 % letno, rast drugih prometnih dejavnosti pa je znašala 2,4 %.

¹ Uvedena je bila davčna olajšava za podjetja za naložbe v RRD, ki znaša 20 %. Upravičeni stroški vključujejo nakup opreme in nove tehnologije za raziskovalno-razvojne namene ter tudi stroške dela in nakup licenc. Do leta 2006 je veljala 10-odstotna davčna olajšava za vse investicije, vključno s stroški razvoja in raziskav, vendar se je osredotočala v glavnem na stroške opreme.

² Vir: Evrostat; lastni preračuni.

³ Od leta 2003 razpolagamo s primerljivimi podatki, saj je takrat prišlo do spremembe metodologije.

⁴ V letu 2006 so se obrestne sicer nekoliko zvišale, vendar so še vedno precej nižje kot pred letom 2005.

Tabela 2: Dodana vrednost po dejavnostih in bruto domači proizvod, 2001–2006

Povprečne realne stopnje rasti v %	2001–2003	2004–2006	2001–2006
A Kmetijstvo, lov in gozdarstvo	- 2,9	2,0	- 0,5
B Ribišstvo	0,6	- 2,6	- 1,0
C Rudarstvo	- 2,7	1,6	- 0,6
D Predelovalne dejavnosti	4,6	4,7	4,6
E Električna, plin, para in oskrba z vodo	3,9	3,0	3,5
F Gradbeništvo	0,6	5,6	3,1
G Trgovina, popravila motornih vozil	2,7	4,2	3,5
H Gostinstvo	4,4	2,0	3,2
I Promet, skladiščenje in zveze	3,5	5,1	4,3
J Finančno posredništvo	4,5	12,1	8,2
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	3,7	4,2	3,9
L Javna uprava, obramba, obvezna socialna varnost	4,3	3,8	4,0
M Izobraževanje	2,3	2,6	2,5
N Zdravstvo in socialno skrbstvo	3,0	2,9	3,0
O Druge javne, skupne in osebne storitve	2,0	5,1	3,5
P Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	- 11,6	- 2,1	- 6,9
Skupaj dodana vrednost v osnovnih cenah	3,3	4,6	3,9
D Predelovalne dejavnosti	4,6	4,7	4,6
NIZKA TEHNOLOGIJA	0,1	- 0,2	- 0,1
SREDNJE NIZKA TEHNOLOGIJA	5,3	6,4	5,9
a) VISOKA IN SREDNJE VISOKA TEHNOLOGIJA	8,4	7,4	7,9
Storitvene dejavnosti (od G do P)	3,3	4,6	4,0
b) na znanju temelječe tržne storitve (J + del I + del K)	5,6	8,5	7,0
c) na znanju temelječe storitve (b + M + N)	4,4	6,3	5,3
NA ZNANJU TEMELJEČA PROIZVODNJA (a + c)	5,7	6,6	6,1
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	2,9	4,6	3,7

Vir: SURS, lastni preračuni.

Med osnovnimi dejavnostmi (A–F) so nadpovprečno rast dodane vrednosti v preteklem šestletnem obdobju dosegle samo predelovalne dejavnosti (4,6 %). V okviru teh so najvišjo rast dosegle panoge, za katere je značilna visoka in srednje visoka tehnologija (7,9 %).

Nadpovprečna rast panog te skupine je v največji meri povezana z ugodnimi konjunkturimi trendi v navedenih panogah na svetovnih trgih, kar je spodbujalo rast izvoza. Kljub hitri rasti pa dodana vrednost na zaposlenega kar v treh panogah te skupine (v proizvodnji strojev in naprav, proizvodnji električne in optične opreme, proizvodnji vozil in plovil) po zadnjih primerljivih podatkih (2005) ni dosegla niti polovice dosežene v povprečju istovrstne panoge v EU.

Nadpovprečno je v zadnjih šestih letih rasla tudi dodana vrednost v dveh panogah, za katere je značilna srednje nizka tehnologija (v proizvodnji izdelkov iz gume in plastičnih mas, proizvodnji kovin in kovinskih izdelkov). V kovinski industriji so bile najuspešnejše jeklarske družbe, ki jim je kljub višjim cenam surovin z ustrezno izbiro tržnih niš in prodorom v višje cenovne razrede uspelo močno izboljšati poslovne rezultate.

Primerjava deleža finančnega posredništva (J) v bruto dodani vrednosti (BDV) med državami sicer kaže, da Slovenija celo nekoliko presega povprečje EU. Vendar pa kazalniki razvitosti finančnega sektorja (bilančna

vsota glede na BDP, krediti glede na BDP, zavarovalne premije glede na BDP, tržna kapitalizacija delnic glede na BDP⁵) kažejo, da je relativni zaostanek razvitosti slovenskega finančnega sektorja za razvitostjo finančnega sektorja EU še vedno visok, kar med drugim pomeni tudi slabšo ponudbo finančnih storitev za razvoj podjetništva, zlasti za mala in srednja podjetja. Znotraj finančnega sektorja največji razvojni zaostanek beleži bančni sektor, kjer je leta 2005 kazalec bilančne vsote v BDP dosegal le slabo tretjino povprečne vrednosti kazalnika držav EU⁶. Zaostaja tudi obseg kreditov v primerjavi z BDP, ki je v Sloveniji v letu 2005 dosegel le slabo polovico povprečnega deleža EU.

Zavarovalništvo kot drugi najpomembnejši segment slovenskega finančnega sektorja beleži relativno manjši razvojni zaostanek za EU v primerjavi z bančništvom, vendar je vrzel še vedno precej visoka (okrog 40 %). Najslabše je razvito področje življenjskih zavarovanj, delež premij življenjskih zavarovanj glede na BDP v Sloveniji dosega le slabo tretjino povprečne vrednosti v EU.

Tudi trg kapitala je v Sloveniji v primerjavi z EU slabo razvit, saj je tržna kapitalizacija glede na BDP v Sloveniji leta 2005 znašala 24,2 %, v EU-25 pa 79,7 %. Delež poslovnih storitev v BDV v Sloveniji (8,7 % v letu 2005, izračun na podlag tekočih cen) še razmeroma veliko zaostaja za povprečjem EU (okoli 12 %).

Primerjava podatkov dodane vrednosti na zaposlenega po panogah v letu 2005 za Slovenijo in EU pokaže, da dodana vrednost, ki jo ustvari zaposleni v slovenskih predelovalnih dejavnostih, dosega med 44 % in 59 % evropske dodane vrednosti v istovrstni panogi. Pri tem je zaostajanje za povprečjem EU največje v panogah, za katere je značilna uporaba visokih in srednje visokih tehnologij (v proizvodnji strojev in naprav, proizvodnji električne in optične opreme, proizvodnji vozil in plovil). V preteklem desetletnem obdobju so bile strukturne spremembe merjene s spremembami v strukturi dodane vrednosti na nižji ravni intenzivnosti kot v primerljivih tranzicijskih državah (Madžarska, Češka) in nekaterih najrazvitejših gospodarstvih Evropske unije (npr. na Finskem). V slovenskih predelovalnih dejavnostih so srednje visoko in visoko tehnološko zahtevne panoge v letu 2005 ustvarile 41,0 % dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti (v EU-25 43,6 %).

Ugodna konjunktorna gibanja, spodbujena z rastjo tujega povpraševanja in pozitivnih učinkov vstopa v EU, so vplivala tudi na višjo rast zaposlenosti in zniževanje brezposelnosti. Zaposlenost v Sloveniji se zadnji dve leti povečuje zaradi povečane rasti števila formalno delovno aktivnih, predvsem v gradbeništvu in poslovnih storitvah, še naprej pa se povečuje tudi število neformalno delovno aktivnih. Visoko rast zaposlenosti imajo tudi gostinstvo, promet ter druge javne, skupne in osebne storitve, med predelovalnimi dejavnostmi pa kovinsko-predelovalna industrija, medtem ko se še naprej pospešeno zmanjšuje število zaposlenih v tekstilni in živilsko-predelovalni industriji ter v rudarstvu. Stopnji brezposelnosti, ki sta se v obdobju 1995–2000 gibali med 7 % in 8 % (anketna brezposelnost) oziroma med 14 % in 14,5 % (registrirana brezposelnost), imata od leta 2001 naprej tendenco upadanja. V letu 2006 sta se znižali na 6,0 % oziroma 9,4 %.

⁵ Več o tem v Poročilu o razvoju 2007 (2007).

⁶ Vrednost indikatorja v letu 2005 za EU-25 je 317,9 %, za Slovenijo pa 105,4 %.

3 SCENARIJI GOSPODARSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE DO LETA 2030

3.1 Scenariji EU kot izhodišče za oblikovanje dolgoročnih scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije

S tem ko se je Slovenija vključila v EU, so skupne politike EU postale tudi naše domače politike. Slovenija je del notranjega evropskega trga, ki bo tudi v naslednjih letih in desetletjih odločilno vplival na gospodarska dogajanja in strukturo našega gospodarstva. Slovenija bo delila uspehe in neuspehe evropske integracije. Pri pripravi scenarijev dolgoročnega razvoja Slovenije je zato smiselno izhajati iz razmišljanj v EU glede prihodnosti evropske integracije.

Različne skupine strokovnjakov s področja t. i. "Future Studies" so oblikovale vrsto scenarijev (gl. npr. Four Future Scenarios ..., 2005; Rifkin, 2004 ipd.), ki na podlagi različnih predpostavk prikazujejo dogajanja v naslednjih desetletjih. Pri naši raziskavi smo se oprli na scenarije Enote za študije prihodnosti Evropske komisije oziroma na njen projekt "Five Possible Futures for Europe" (1999), ki po našem mnenju najbolj celovito in "uporabniku prijazno" niza različne razvojne možnosti. Smisel teh scenarijev ni v opredeljevanju najbolj verjetnega dogajanja, ampak bolj v opredeljevanju skrajnih možnosti na podlagi različnih predpostavk. S tem se "zakoliči" prostor, v okviru katerega bodo potekala dejanska dogajanja. Ker je študija Evropske komisije, na katero smo oprli našo raziskavo, časovno že nekoliko oddaljena, smo izhodiščne scenarije, ki jih prikazujemo v nadaljevanju, nadgradili z novejšimi razmišljanji o prihodnosti v EU, posebno na področju vpliva klimatskih sprememb in razvojne pomoči državam v razvoju. Omenjenih pet razvojnih scenarijev EU pokriva široko paleto možnosti, od razcveta notranjega evropskega trga in pospešene širitve EU do konfliktnih situacij in zaostrovanja vojne proti terorizmu. Za potrebe naše analize vsi prikazani možni izidi v EU niso relevantni, zlasti ne skrajnosti. Tudi ti robni scenariji pa vključujejo elemente, ki bodo za naš prihodnji razvoj lahko pomembni. V nadaljevanju na kratko opisujemo citirane scenarije Evropske komisije.

3.1.1 Scenarij 1: Zmagovito tržišče

Cilji EU – nastanek enotnega evropskega tržišča, javno zasebno partnerstvo in postopno zmanjšanje državnih pomoči gospodarstvu, bodo doseženi brez večjih težav. Zmanjšanje socialnih pomoči s strani države zaradi razbremenitve gospodarstva se bo izkazalo za precej bolj problematično, čeprav države članice EU praktično ne bodo imele drugega izhoda. Uspeh ameriškega gospodarstva, ki bo nedvomno povezan z bistveno bolj prilagodljivo in konkurenčno strukturo ameriške družbe, bo pregnal še zadnje pomisleke pred reformami v Evropi. EU bo prisiljena sprejeti izziv ZDA, če bo hotela slediti izzivom tržne tekme v okviru dinamične globalne ekonomije. Prišlo bo do sprememb v političnem prostoru in nov val evropskih politikov bo, kljub nasprotovanju, dokončal reformo socialnih držav. Številne reforme bodo oblikovale bolj prilagodljiv trg delovne sile, znižale raven javnih izdatkov in prerazdeljevanja prek skupnega proračuna EU. Najrazvitejše države EU bodo tako uspele močno zmanjšati nezaposlenost, ponekod celo do stopnje, ko bo ponudba delovnih mest presegla povpraševanje. Vendar bodo ta delovna mesta hitro zasedli priseljenci iz revnejših držav članic EU. Zmanjšanja v javnih odhodkih bodo prizadela večje investicijske projekte (gradnja ali obnova infrastrukture, ...), vendar pa bodo te reforme sočasno tudi oblikovale novo, dinamično in konkurenčno ekonomijo EU. Zgledu EU bo bolj ali manj uspešno poskušal slediti tudi preostali svet in prišlo bo do napredka pri usklajevanju interesov v svetovni ekonomiji. Kljub vsemu se bo razkorak med revnimi in bogatimi še vedno večal. EU bo izvedla večje znižanje skupnih proračunskih izdatkov in radikalno reformo v kmetijstvu. Projekt razširitve bo potekal uspešno. V EU bodo pristopile Švica, Norveška in Islandija. Pogajanja za vstop se bodo uspešno končala za številne balkanske države in tudi za Turčijo, ki bo postala članica EU. Za vstop v EU se

bodo začele potegovati celo nekatere države severne Afrike. Eden večjih uspehov zunanje politike EU bo vzpostavitev enotnega carinskega območja z Rusijo, s čimer bo položen temeljni kamen pri vzpostavitvi evromediteranskega brezcarinskega območja.

Širitev območja proste trgovine bo prinesla tudi vse več problemov, predvsem na področjih ekologije in organiziranega kriminala. Ekološki problemi se bodo sicer izboljšali v razvitih državah, vendar poslabšali povsod drugod po svetu. Za vprašanja, povezana s klimatskimi spremembami, ne bo pravega posluha. Vse večji problem na področju organiziranega kriminala bo začel predstavljati mednarodni terorizem, poleg že stalno prisotne prodaje drog, orožja in t. i. belega blaga. Znotraj EU bo postajala vse bolj pereč problem visoka stopnja urbanizacije in posledično propadanje širših ruralnih območij in celih regij.

Po scenariju "Zmagovito tržišče" bi bili drugo in tretje desetletje enaindvajsetega stoletja obdobje svetovne blaginje, ki pa bi je bile deležne predvsem obstoječe in novo industrializirane države. Ta napredek bi bil dosežen z znižanjem socialne zaščite prebivalstva in standardov varstva okolja, za kar bi nam bodoče generacije najverjetneje ne bile ravno hvaležne. Razvojna pomoč državam v razvoju se bo povečala, vendar pa se svetovni problemi nerazvitosti s tem ne bodo bistveno zmanjšali. Iz "revščine" se bosta izkopal Kitajska in Indija, velik problem pa bosta ostali Afrika in Azija. Globalno gledano se bo prepad med razvitimi in nerazvitimi še poglobil.

3.1.2 Scenarij 2: Sto rož

Vedno večje razlike med revnimi in bogatimi, razširjen in dobro organiziran mednarodni kriminal, manjši regionalni spori in gospodarstvo, ki bo razočaralo ... vse to bo vodilo v destabilizacijo svetovnega gospodarstva in politike. Tudi državam EU se ne bo godilo nič bolje. Nekatere regije bodo zapadle v krizo, ki ji ne bo videti konca, medtem ko bodo druge nezadržno napredovale s hitrim tempom. Vse večje notranje gospodarske razlike in trhla politična povezanost bosta privedli do vse manjše kredibilnosti EU, ki se bo dodatno diskreditirala tudi z odstopom od širitve proti jugu na sredini pristopnih pogajanj.

Navedeno bo posledica staromodne evropske politike in neučinkovitega birokratskega aparata, čemur se bodo pridružile še napake v gospodarskih odločitvah. Nemočne vlade, diskreditirane s številnimi političnimi in gospodarskimi škandali ter soočene s korupcijo v evropskih institucijah, bodo izgubljale nadzor in lokalne pobuda bo počasi prevzemala stvari v svoje roke. Začelo se bo obdobje regionalizma, razcveta lokalnih skupnosti in majhnih podjetij. Okrepilo se bo delo na črno. Posledica teh dogajanj bo politično in ekonomsko drobljenje znotraj EU. Unija bo podlegla pritiskom domače javnosti, ki je bila od vsega začetka skeptična do razširitve na jug, zlasti na Turčijo. Strah pred povečanjem brezposelnosti in mednarodnega kriminala se bo okrepil. Zato bo EU začela s taktičnim zavlačevanjem, ki bo privedlo do poslabšanja odnosov z državami kandidatkami za pristop. Le-te se bodo dodobra finančno in gospodarsko izčrpale s pripravami na vstop in bodo po propadu pristopnih pogajanj zašle v hudo gospodarsko, politično in socialno krizo, iz katere se ne bodo kmalu izkopale. Kriza v sosednjih državah bo močno prizadela tudi samo EU, saj bo ostala brez dobršnega dela novih tržišč in poprej načrtovanih vseevropskih projektov. Posledica navedenega bodo grožnje skandinavskih držav z izstopom iz EU in prvi uspešni referendumski za izstop v posameznih državah.

Tudi vsemu preostalemu svetu se ne bo godilo nič bolje. ZDA se bodo večinoma ukvarjale z lastnimi težavami, azijske države ne bodo nič napredovale. Rusija se bo začela gospodarsko povezovati z vzhodno Evropo in Kitajsko. Razlike med razvitim in nerazvitim svetom se bodo poglobljale. Za globalna vprašanja

klimatskih sprememb, varstva okolja in trajnostnega razvoja ne bodo razviti nobeni mednarodni nadzorni mehanizmi.

Scenarij "sto rož" ne prinaša bistveno povečane blaginje, vendar pa tudi ne kolapsa družbenoekonomskega sistema. Pomeni soočenje vladajočih elit z močjo lokalne politične in gospodarske pobude, ki bo vendarle uspela z aktiviranjem notranjih razvojnih potencialov v regijah in lokalnih skupnostih in s tem ustvarila pogoje za napredek v prihodnje.

3.1.3 Scenarij 3: Delitev odgovornosti za trajnostni razvoj

Desetletna preobrazba javnega sektorja z ambicioznimi reformami bo pripeljala EU v ugoden položaj za nadaljnji pospešen razvoj. Uspeh bo le še potrdila uspešno izvedena širitev EU proti jugu. Uspeh na gospodarskem področju bo prinesel rezultate tudi v zunanji politiki pri sklepanju novih, trdnih političnih in gospodarskih zavezništev po svetu.

V ugodnem gospodarskem okolju pa se bodo ustvarjali pogoji politične krize, ki jo bo sprožilo vse manjše zaupanje prebivalstva v lastne vlade. Lokalna raven oblasti bo zahtevala večji politični vpliv pri odločanju. V EU bodo postopoma prevladale ideje o močni, socialni EU, večjem poudarku na civilni družbi, gospodarski odprtosti in tesnem sodelovanju med državami članicami na vseh področjih. Prišlo bo do reorganizacije oblasti na vseh ravneh, decentralizacije in delitve odgovornosti z regionalnimi in lokalnimi oblastmi. Hierarhična piramida oblasti se bo obrnila na glavo. Dosežena bo večja vključenost ljudi v proces odločanja in reševanja problemov.

Reforme, ki bodo sprva sprejete z mešanimi občutki (nasprotovale naj bi jim predvsem konzervativnejše stranke), bodo pripeljale do pozitivnih učinkov. Nezaposlenost bo začela upadati, socialno zaščito bodo dobili tudi prej slabo zaščiteni sloji ljudi (invalidi, mladi ...), problemi na lokalni ravni bodo dobili zadostno mero pozornosti, doseženo bo zvišanje zdravstvene zaščite prebivalstva. Gospodarstvo EU se bo vse bolj uveljavljalo in svet bo priznal obstoj tretje poti. Kljub vsemu pa EU ne bo zajelo obdobje obilja, saj bodo lokalne oblasti veliko manj naklonjene uvedbi novitet in se bodo raje držale že preizkušenih rešitev v gospodarstvu ter tako ne bodo uspeli izkoristiti vseh svojih razvojnih potencialov.

Nov pristop EU pri reševanju svetovnih problemov bo pripomogel k ustavitvi večanja razlik med bogatimi in revnimi, kar bo le še okrepilo mednarodni ugled EU. Povečana bo mednarodna razvojna pomoč državam v razvoju in uveljavljena načela "pravične mednarodne trgovine". Prihajalo bo do manjših napetosti z ZDA, ki z EU ne bodo v celoti delile političnih in gospodarskih pogledov na prihodnost sveta. EU bo uspešnejša v dogovorih z drugimi "velikimi" svetovnimi državami – Kitajsko, Indijo, Rusijo in Brazilijo. V svetu se bo pojavil nov trend, ki bo vodil k regionalnemu sodelovanju in povezovanju ter povečani odgovornosti do prihodnjih generacij. Svet se bo učinkovito spopadel z vprašanjem klimatskih sprememb in varstva okolja. Uveljavljeni bodo višji svetovni standardi na tem področju in razviti učinkoviti mednarodni mehanizmi za njihov nadzor.

3.1.4 Scenarij 4: Kriza kreativne družbe

Socialne razmere v Evropi bodo postale vir politične nestabilnosti. Razlike med bogatimi in revnimi se bodo tako povečale, da bo velik del EU zajel val demonstracij, ki bodo ponekod prerasle celo v spopade s policijo. V naslednjih letih bodo izpeljane številne reforme, ki bodo vrnilo EU v kolikor toliko zdržno stanje. Za gospodarstvo bodo to težki časi. Veliko podjetij in bank se bo odločilo za prenos poslov drugam, veliko malih

podjetij bo propadlo, velika podjetja pa bodo le s težavo prebrodila krizo. Vendar pa bo kriza kmalu popustila in EU se bo že do leta 2020 vrnila na gospodarsko raven s konca dvajsetega stoletja. Obnova gospodarstva bo temeljila predvsem na storitvenem sektorju.

EU bo drago plačala krizo, posebno v mednarodnem prostoru. Vstop novih članic bo odložen in tudi sicer se bo zanimanje sosed za vstop v EU močno zmanjšalo. ZDA se bodo ukvarjale z lastnimi težavami, azijske države ne bodo nič napredovale. Rusija se bo začela gospodarsko povezovati z vzhodno Evropo in Kitajsko. Razlike med razvitim in nerazvitim svetom se bodo poglobile. Za globalna vprašanja klimatskih sprememb, varstva okolja in trajnostnega razvoja ne bodo razviti nobeni mednarodni nadzorni mehanizmi.

3.1.5 Scenarij 5: Nemirne soseske

Dvajset let po koncu hladne vojne bo postala politična in gospodarska nestabilnost v Evropi spet pereč problem. Prišlo bo do napetosti med EU in njenimi sosedami, predvsem zaradi ekoloških problemov in problemov zmanjševanja naravnih virov (voda, nafta, ...). Svoje bodo prispevale tudi neugodne ekonomske razmere, saj se ugodne napovedi ob koncu prejšnjega stoletja ne bodo uresničile.

Krizno obdobje se bo začelo z "vojno za vodo" nekaj sto kilometrov od meje EU, povzročeno s terorističnimi napadi na vodne vire. Vojna bo sprožila veliko vprašanj, predvsem o dejanski varnosti prebivalcev EU in prinesla več zaostretev v zunanji politiki. V vzhodni Evropi bo čas krize dodobra izkoristila mafija in močno okrepila svoje posle na vseh področjih, kar bo vodilo v še večjo destabilizacijo držav tega območja. Enako zaskrbljujoče bo stanje na Bližnjem vzhodu, kjer bo Turčija, ki jo bodo vodili nacionalisti, zabredla v vse večje spore s sosedami, kar bo sprožilo močno ohladitev odnosov med EU in Turčijo.

Ljudje v EU bodo dobili občutek, da živijo v izoliranem "raju", ki pa lahko kaj kmalu izgine in bodo zato pripravljene pristati na opustitev določenih človekovih pravic, predvsem na račun imigrantov. Velika evropska mesta bodo pretresale demonstracije in nemiri v soseskah z veliko koncentracijo priseljenega prebivalstva. Priseljeni novi državljani EU bodo začeli terjati vse pravice evropskega državljana. Skrb za varnost pa bo privedla do tega, da bo EU navzven delovala kot neosvojljiva trdnjava, obdana z bodečo žico. Vsi ti dogodki bodo prizadeli gospodarstvo, ki bo začelo kazati prve znake pešanja.

ZDA in azijske države se bodo ukvarjale z lastnimi težavami in ne bodo nič napredovale. Razlike med razvitim in nerazvitim svetom se bodo poglobljale. Za globalna vprašanja klimatskih sprememb, varstva okolja, razvojne pomoči in trajnostnega razvoja ne bo posluha.

3.2 Dolgoročni strateški dokumenti kot izhodišče za oblikovanje dolgoročnih scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije

Sredi leta 2005 je Vlada Republike Slovenije sprejela dokument Strategija razvoja Slovenije (SRS). Gradivo vsebuje nabor ekonomskih politik in strukturnih reform, ki so potrebne za uspešno članstvo Slovenije v EU. Priprava SRS je temeljila na povsem prenovljeni razvojni viziji Slovenije. Če želi Slovenija izboljšati svoj položaj in se uvrstiti med bolj razvite države EU, mora bistveno izboljšati svojo globalno konkurenčnost. To pa zahteva korenitejšee strukturne reforme, ki bodo rešile temeljne razvojne probleme in premagale odpor do hitrejših družbenih sprememb. Nova politično-ekonomska vizija Slovenije je socialno tržno gospodarstvo, ki bo povežalo bolj liberalno in tržno gospodarstvo z bolj ekonomsko učinkovito in prilagodljivo, toda socialno partnersko državo.

V ospredju SRS je celovita blaginja državljanov. Zato se ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna razmerja. Zaradi take postavitve ciljev je SRS po svoji vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije, hkrati pa pomeni tudi prenos ciljev Lizbonske strategije in prenovljene Strategije trajnostnega razvoja EU v nacionalno okolje, ob upoštevanju posebnih razvojnih možnosti in zaostankov Slovenije.

Štirje temeljni cilji SRS, ki naj bi jih Slovenija dosegla v naslednjem programskem obdobju:

- Gospodarski razvojni cilj je v desetih letih preseči povprečno raven ekonomske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije.
- Družbeni razvojni cilj je izboljšanje kakovosti življenja in blaginje vseh ljudi, merjene s kazalniki človekovega razvoja, socialnih tveganj in družbene povezanosti.
- Medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj je uveljavljanje načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva. Načelo trajnosti zahteva, da se potrebe današnjih generacij zadovoljujejo na način, ki ne omejuje možnosti prihodnjih rodov za vsaj enako uspešno zadovoljevanje njihovih potreb.
- Razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju je, da bo s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in angažiranim delovanjem v mednarodni skupnosti postala v svetu prepoznavna in ugledna država.

Na področju prostorskega razvoja je Slovenija opredelila svoje cilje v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, 76/2004). Temeljno usmeritev predstavlja zdržen prostorski razvoj, ki temelji na razvojni nadgradnji primerjalnih prednosti Slovenije, opredeljujejo pa ga trije temeljni prostorsko-razvojni cilji, s katerimi se uresničujejo prioritete in usmeritve za doseg ciljev prostorskega razvoja:

- učinkovitost in konkurenčnost mest ter urbanih območij, ki obsega zlasti ukrepe glede policentričnega urbanega sistema in regionalnega prostorskega razvoja, vitalnih in urejenih mest ter usklajenega razvoja širših mestnih območij;
- izboljšana dostopnost in učinkovita povezanost, ki obsega predvsem ukrepe glede enakovredne vključenosti Slovenije v evropski prostor ter povezanega in usklajenega razvoja prometnega in poselitvenega omrežja;
- razvojna vitalnost in privlačnost podeželja, ki zajema zlasti ukrepe glede vitalnosti in privlačnosti podeželja, krepitve prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine ter prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

Pri doseganju ciljev prostorskega razvoja je treba zagotoviti primerno raven varstva območij Natura 2000, ki pokrivajo kar 35,5 % ozemlja Slovenije in v tem sklopu velik delež podeželja.

Razvojne prioritete, ki jih je opredelila SRS, predstavljajo okvir za programe in ukrepe Državnega razvojnega programa 2007–2013 (DRP), ki sicer ni edini instrument za izvedbo SRS, je pa ključni na področju investicij v razvoj. Dokument je leta 2007 v fazi drugega osnutka in še ni sprejet.

Razvojno-investicijske prioritete Državnega razvojnega programa 2007–2013 so enake razvojnim prioriteta SRS:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast;
- učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj ter kakovostna delovna mesta;
- učinkovita in cenejša država;
- moderna socialna država in večja zaposlenost ter
- povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

Pri Državnem razvojnem programu 2007–2013 gre za "investicije" v razvoj Slovenije. Z vlaganji želi Slovenija povečati družbeni kapital, in sicer ne le finančni in fizični kapital v ekonomskem smislu, ampak tudi socialni in okoljski kapital. Povečati želi tudi učinkovitost tega kapitala in s tem zagotoviti dolgoročno konkurenčnost za obstanek naših podjetij na trgu. Tudi pri učinkovitosti ne gre le za gospodarsko učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, ampak tudi za kakovost življenja in trajnostno rabo naravnih virov. Državni razvojni program 2007–2013 bo predstavljal priložnost in način za uveljavljanje načela trajnostnega razvoja v Sloveniji. V tem smislu sta specifična cilja DRP za naslednje programsko obdobje za Slovenijo naslednja:

- povečati gospodarski, socialni in okoljski kapital ter
- povečati učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov.

Tabela 3: Nacionalni razvojni projekti do leta 2023

Razvojne prioritete DRP	Nacionalni razvojni projekti
1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast	Devet regionalnih gospodarskih središč Nacionalna širokopasovne mreža Večji turistično-infrastrukturni projekti Večji projekti športne infrastrukture
2. Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta	NUK Jožeta Plečnika Višje- in visokošolska središča
3. Učinkovita in cenejša država	E-zdravje E-pravosodje
4. Moderna socialna država in večja zaposlenost	Sklad za razvoj kadrov in štipendijska shema Nov klinični center v Ljubljani Mreža centrov za urgentno medicino
5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja	Trajnostna mobilnost Modernizacija železniškega omrežja Modernizacija državnega cestnega omrežja na prioritetnih razvojnih oseh Dodatni avtocestni program Trajnostna energija in ekonomija vodika Modernizacija električnega omrežja Gradnja novih energetskih zmogljivosti Skladišče plina

Vir: Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023, 2006.

Državni razvojni program 2007–2013 naj bi nadgradil "investicijske napore" države iz sedanjega programskega obdobja 2004–2006. Cilja zunanje in notranje ekonomske ter socialne kohezije (dohitevanje

EU in uravnotežen regionalni razvoj), ki sta bila temeljna cilja Enotnega programskega dokumenta 2004–2006, se v novem programskem obdobju 2007–2013 nadgrajujeta in postopoma prehajata v proces trajnostnega razvoja Slovenije znotraj Evropske unije v smislu globalne konkurenčnosti, ki temelji na lastnih razvojnih virih.

Investicijsko-razvojne programe Slovenija pripravlja v okviru širšega reformnega paketa, katerega cilj je dinamizirati slovensko družbo za doseganje večje blaginje. V ta namen je vlada sprejela Okvir ekonomskih in socialnih reform, ki je za naslednjo finančno perspektivo dal posebno težo t. i. velikim osrednjim projektom, s čimer naj bi se omogočilo bolj ambiciozno in koncentrirano načrtovanje investicij z učinki na več sektorjev. Ti so zbrani v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023 (gl. tabelo 3), ki jo je Vlada Republike Slovenije sprejela oktobra 2006. Določitev prioritet tudi na ravni posameznih projektov bo pomembno prispevala k pripravljenosti projektne dokumentacije, kar bo pozitivno vplivalo tudi na sposobnost Slovenije za črpanje sredstev kohezijske politike EU.

Ključna področja, na katera se nanašajo osrednji razvojni projekti, so:

1. Razvojna mreža Slovenije (gospodarska središča, znanje, nacionalna širokopasovna mreža)

Gre predvsem za mrežo inkubatorjev, tehnoloških parkov in poslovnih con, ki bodo skupaj ter v povezavi z znanjem in razvojem lahko ponudili gospodarstvu tiste storitve, ki jih najbolj potrebuje na različnih razvojnih stopnjah – od ideje podjetja do razvoja visokih tehnologij, novih materialov in podobno. Razvojna infrastruktura bo v prostoru razpršena in usmerjena tja, kjer bo osredotočenost poslovnih dogodkov omogočala hiter začetek delovanja in hitre učinke. Predvidena je tudi razpršenost visokošolskega prostora oziroma ustanavljanje visokošolskih središč, in sicer takih, ki bodo sledila razvojnim priložnostim Slovenije in gospodarstva v regionalnih razvojnih središčih. Poleg razpršenosti terciarnega izobraževanja bo pozornost namenjena razvoju tistih storitev v zvezi z vseživljenjskim učenjem in trgom dela, s katerimi lahko ljudje ustvarijo višjo dodano vrednost in se prilagajajo temu. Ravno zato je med projekte vključen tudi sklop digitalizacije s povečanjem razpoložljivosti ter učinkovite ponudbe elektronskih vsebin in storitev na spletu ter vseživljenjskega učenja, kar je osnova na znanju temelječe družbe in konkurenčnosti gospodarsko uspešnih držav.

2. Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov (športna in turistična infrastruktura)

Na tem področju želi Slovenija izkoristiti izjemno pestrost in gostoto svojih naravnih in kulturnih danosti. To bogastvo je še premalo izkoriščena razvojna priložnost. Vzpostavitev mreže naravnih in kulturnih potencialov za gospodarsko rabo ter za trajnostno varstvo naravne in kulturne dediščine je pomembna vsaj z dveh vidikov: kakovostno življenjsko okolje je pogoj za kakovost življenja ljudi v državi in tako za konkurenčnost njenega gospodarstva, potrebna je skrb za doseganje sinergijskih učinkov znotraj kulture in varstva okolja, med njima in v povezavi z drugimi področji razvoja, kar pomeni, da je potrebno vključevanje civilne družbe in zasebnega kapitala ter prek tega razvijanje javno-zasebnega partnerstva. Področje zajema dve osrednji vsebini, od katerih ena povezuje naravno in kulturno dediščino ter sodobno kulturno ustvarjanje s podjetniškimi vsebinami (umetniški rezidenčni centri – turizem – kulturni dogodki – šport in rekreacija), druga pa poskuša tem vsebinam približati trge z razvojem turistične infrastrukture in upravljanjem turističnih destinacij. V tem smislu bodo med drugim oblikovani tržno zanimivi programi, ki bodo omogočali večjo potrošnje obiskovalcev in podaljševanje bivanja na turističnem območju, večjo prepoznavnost Slovenije ter privlačnost za tuje in domače vlagatelje. Treba bo razvijati oblike turizma, ki so skladne z varstvom narave (ekoturizem, naravoslovni turizem) in tudi ne pomenijo velikih posegov v prostor.

3. Učinkovito upravljanje okolja (trajnostna mobilnost, trajnostna energija)

Izvedena bo vrsta strateških potez v energetiki in javnem potniškem prometu, ki upoštevajo gibanja tehnološkega razvoja in ustrezajo zahtevam in usmeritvam predpisov EU ter drugih zavez (npr. Konvencije o biotski raznovrstnosti, Konvencije o boju proti dezertifikaciji/degradaciji tal ter Konvencije o podnebnih spremembah, Kjotskega protokola). Uveljavljanje učinkovite in raznovrstne uporabe vseh razpoložljivih virov primarne energije ob pravočasnem prevzemu in uvajanju novih tehnologij lahko bistveno zmanjša dolgoročno odvisnost Slovenije od uvoza primarne energije ter zagotovi kakovostne in učinkovite storitve oskrbe z energijo za gospodarstvo, gospodinjstva in promet. Sočasno in usklajeno izvajanje teh dolgoročnih strateških projektov lahko zlasti v prometu zagotovi bistvene prihranke za državni proračun, pa tudi za gospodinjstva.

4. Mobilnost za podporo gospodarskemu razvoju (cestna in železniška prometna infrastruktura)

Področje obsega vrsto naložbenih dejavnosti različnih resorjev, katerih namen je zagotoviti Sloveniji učinkovito prometno infrastrukturo. Velik del naložb je na vseh prometnih področjih povezan z javno potniško infrastrukturo in storitvami (gradnja infrastrukture in javni potniški promet). Pomemben del naložb je usmerjen tudi v cestno infrastrukturo, predvsem v ključne razvojne osi, ki predstavlja prečno povezavo Slovenije v avtocestnem križu. Na cestah se javni potniški promet izpodriva iz dneva v dan, čeprav je edina možna rešitev za izboljšanje kakovosti življenja v mestih in zagotovitev večje mobilnosti ljudi. Poleg tega povečan osebni promet povzroča zelo velike stroške, povezane z zdravjem prebivalstva v mestih in propadanjem stavb in kulturne dediščine zaradi čezmernih izpustov v zrak. Zaradi zamud se dela gospodarska škoda in niža kakovost življenja tistih, ki se vozijo na delo, to pa vodi k njihovi manjši mobilnosti in nižji konkurenčni sposobnosti. Pri organizaciji javnega potniškega prometa se bodo morale dejavne vključiti lokalne skupnosti. Kar zadeva financiranje prometne infrastrukture so finančne potrebe veliko večje od razpoložljivih javnih finančnih virov. Zato bo financiranje celotnega projekta zagotovljeno tudi z javno-zasebnim partnerstvom.

5. Institucionalna in administrativna usposobljenost (posodobitev zdravstva in pravosodja)

Na tem področju bodo ukrepi usmerjeni v učinkovito delovanje javne uprave in sodnega sistema. Gre predvsem za nujno potrebne naložbe v temeljito prenovu in posodobitev procesov (presoja učinkov predpisov, odprava administrativnih ovir, optimizacija procesov, poenostavitev zakonodaje, standardizacija upravnih in sodnih postopkov) ter dograditev IKT-infrastrukture, potrebne za učinkovito delovanje javne uprave. Izboljšanje in posodobitev postopkov zahtevata ustrezno izobraževanje in usposabljanje. Program torej obsega ukrepe za zagotavljanje učinkovite infrastrukture v javni upravi, sodstvu, zdravstvu), podporo projektom posodobitve sodstva, e-uprave, e-zdravstva, e-socialnih transferjev, e-zaposlovanja ter vzpostavljanja in razvoja enotnih vstopnih točk. K temu so dodani ukrepi, ki so usmerjeni k izobraževanju in vzpostavljanju sodelovanja med socialnimi partnerji in nevladnimi institucijami.

3.3 Predstavitev scenarijev gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2030

Uresničevanje sprejete Strategije razvoja Slovenije naj bi bila naloga ekonomske politike vlad, ne glede na sestavo vsakokratne vladne koalicije. Na tem in na dejstvu vse večje harmonizacije ekonomskih politik v EU temelji predpostavka, da bodo bodoče vlade ravnale gospodarno in s svojim ravnanjem ne bodo povzročale gospodarske in politične nestabilnosti v državi. Na ta način naj bi domača ekonomska politika prispevala h konkurenčnosti gospodarstva in pospeševala trajnostni razvoj. Tako ravnanje se pričakuje v vseh možnih mednarodnih situacijah. Predpostavka je za dolgoročno obdobje sprejemljiva. Čeprav bi prišlo do

"negospodarne vlade", bi mehanizmi demokracije in tržnega gospodarstva, pa tudi nadzorni mehanizmi v EU, poskrbeli za pravočasen obrat v dogovorjeno smer.

Ključni element razlikovanja med razvojnimi scenariji torej ni domača ekonomska politika, ampak mednarodno družbenoekonomsko okolje. Domača ekonomska politika se bo temu okolju prilagajala. Ker je Slovenija majhna država, ki lahko hitro ukrepa in deluje "v nišah", predpostavljamo, da bo prilagajanje mednarodnemu gospodarskemu in političnemu okolju uspešno.

Na temelju predpostavk o gibanju mednarodnega ekonomskega in širšega družbenega okolja ter ocene možnosti domačega prilagajanja smo oblikovali dva razvojna scenarija: **Scenarij (++)** in **Scenarij (+)**.⁷

Oba nosita pozitiven predznak, kar kaže njuno splošno pozitivno oceno v smislu izključitve tistih razvojnih različic, ki bi lahko pripeljale do splošne gospodarske krize, socialnih pretresov in konfliktov na gospodarskem, političnem ali vojaškem področju. Že dejstvo, da je Slovenija vstopila v NATO, EU in evrsko območje namreč izključuje tovrstne scenarije. Različne študije jasno kažejo, da razširitev EU prinaša splošne gospodarske koristi praktično vsem udeležencem. Izhodiščna predpostavka je, da naj bi se konkurenčnost notranjega evropskega trga povečevala, evro stabiliziral in okreplil ter skupne evropske institucije utrdile. Drugi razlog za pozitivni predznak pri obeh scenarijih je privzeta predpostavka, da bo domača ekonomska politika aktivna in uspešna pri prilagajanju različnim možnim situacijam v mednarodnem okolju. Čeprav bi le-to kazalo na slabše, je Slovenija dovolj majhna, z raznovrstno gospodarsko strukturo in tradicionalno prilagodljiva na gospodarske šoke, da bi vlada in gospodarski subjekti sami z ustreznim ravnanjem lahko preprečili krizo širših razmer.

Navedeno ne pomeni, da niso mogoča tudi različna presenečenja in da v posameznih regijah ali na posameznih področjih ne bo prišlo do lokalnih kriz. Slednje so celo pričakovane, saj so sestavni del tržnega ekonomskega sistema, v katerem je razvoj praviloma neenakomeren. Prav v tem pa je tudi priložnost za območja in dejavnosti, ki danes zaostajajo v razvoju. Številne prakse v EU kažejo, da lahko presenetljivo hitro izkoristijo svoje razvojne potencialne in ugodno ekonomsko okolje ter postanejo vodeče na skupnem trgu.

Pričakovani pozitivni učinki nadaljnje širitve notranjega evropskega trga predstavljajo temelj razvojnega **Scenarija(++)**. Pri uresničevanju te razvojne različice bi bile okrepljene evropske institucije sposobne pravočasno izvesti reformo skupne kmetijske politike, kohezijske politike in reformo trga delovne sile, skupaj z določitvijo nove sodobne migracijske politike ter nadaljnjim gospodarskim odpiranjem evropskega trga za proizvodnjo iz držav tretjega sveta. S tem bi bili ustvarjeni politični in ekonomski pogoji za nadaljnjo širitev EU na Balkan in Turčijo ter za gospodarsko povezovanje z državami nekdanje Sovjetske zveze in v širšem sredozemskem prostoru. Z reformami in odprto politiko do "tretjega sveta" bi EU lahko držala korak z ZDA oziroma z nastajajočima regionalnima gospodarskima asociacijama v Ameriki in Aziji. Zmagoviti evropski trg bi bil najboljšo jamstvo tudi za ohranitev ključnih elementov socialne države in uveljavljanje trajnostnega razvoja v državah EU. Širitev proizvodnih in bivalnih standardov EU na sosednje države bi ugodno vplivala na

⁷ Dilema uporabe enega, dveh ali več razvojnih scenarijev je bila, kot vedno, tudi tokrat prisotna. Več razvojnih scenarijev olajša »slabo vest« zaradi izbora med številnimi razvojnimi možnostmi. Po drugi strani pa se zmanjša preglednost in zameglijo ključni strateški cilji ekonomske politike. Praktični razlogi in dosedanje izkušnje so narekovale pripravo več različic v postopku oblikovanja in poznejšo uporabo ter podrobno obravnavo le dveh, ki smiselno opredelita polje najverjetnejšega bodočega razvoja. Smiselna se zdi tudi izognitev prevelikim ekstremom, ki so sicer vedno možni, a vendarle malo verjetni.

trajnost razvoja v t. i. tretjem svetu. Scenarij vključuje uspeh mednarodnih pogajanj o sproščanju svetovne trgovine, povečano mednarodno razvojno pomoč državam v razvoju in uveljavitev načela "pravične mednarodne trgovine". V svetu naj bi se pojavil nov trend, ki bi vodil k regionalnemu sodelovanju in povezovanju ter povečani odgovornosti do prihodnjih generacij. Svet bi se učinkovito spopadel s klimatskimi spremembami in varstvom okolja. Uveljavljeni bi bili višji svetovni standardi na tem področju in razviti učinkoviti mednarodni nadzorni mehanizmi.

Predpostavka tega scenarija je, da bi v naslednjem programskem obdobju Slovenija izkoristila relativno obilno odmerjena sredstva EU za svoj razvojni preboj in dohitevanje najrazvitejših evropskih držav. Večji del Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023 naj bi bil uresničen. Izvedena bi bila velika vlaganja države v infrastrukturo, tudi gospodarsko in izobraževalno. V takih ugodnih razmerah bi se slovensko gospodarstvo lahko še naprej pospešeno internacionaliziralo. Vsaj nekaj ključnih slovenskih podjetij bi preraslo v mednarodne korporacije. Podjetja bi selila proizvodnjo v države zunaj EU z nižjo ceno delovne sile in boljšo dostopnostjo do surovin. Spodbujena z vlaganji države in EU v tehnološki razvoj pa bi podjetja v Sloveniji ohranjala razvojne oddelke, trženje in industrijski dizajn. Spodbujena z velikimi vlaganji države v železnico, širokopasovne informacijske povezave, modernizacijo letališč in logistične centre bi transportna in špedicijska podjetja izkoristila središčno lego Slovenije na križišču 5. in 10. vseevropskega koridorja ter vključenost Slovenije v t. i. "jadransko pomorsko avtocesto". Logistične storitve za jugovzhodno Evropo in storitve Luke Koper bi dodale svoj delež k visoki gospodarski rasti.

Razvojno aktiviranje naravnih in kulturnih potencialov Slovenije s hitrejšim razvojem turizma in podjetništva ter storitev na podeželju bi Slovenijo uveljavilo kot prepoznavno, privlačno destinacijo za bivanje in delo. Skrb za prostorski razvoj in varovanje okolja bi pritegnila kreativne visokokvalificirane kadre, ki so potrebni za širši razmah inovativnosti v gospodarstvu in družbi. Čeprav bi Slovenija izgubljala delovna mesta zaradi selitve fizične proizvodnje iz EU, bi to ne pomenilo dodatnega povečanja brezposelnosti. Nasprotno, povečano povpraševanje po visokokvalificirani delovni sili bi zadovoljili z migracijami, spodbujenimi z velikimi vlaganji države v visokošolsko izobraževanje (mreža mednarodnih visokošolskih središč in univerz v regijah, ki jo predvideva Resolucija) ter s programi ciljno usmerjenih mednarodnih donacij za študij na teh ustanovah. Slovenija bi se razvijala v "vrtno mesto" s fleksibilnimi oblikami dela in strukturo inovativne proizvodnje, ki bi jo bilo mogoče opravljati tudi na podeželju in celo na območjih Natura 2000 (35,5 % slovenskega ozemlja).

Vlaganja v kulturo (kulturna infrastruktura in programi) bi pospešila razvoj turizma in ustvarila kreativno okolje, ki bi bilo sposobno pritegniti inovativne kadre iz Slovenije in sveta. Družba bi se pospešeno internacionalizirala, vendar še naprej temeljila in črpala svojo razvojno moč iz tradicije slovenskega prostora. Povečala bi se tolerantnost in samopodoba ter samozavest državljanov. Tradicionalne vrednote, ki danes prevladujejo in dajejo prednost varnosti pred podjetnostjo in tveganji, bi postopoma prehajale v moderne vrednote odprte družbe, ki je sposobna polnega vključevanja robnih skupin in visokih tehnoloških dosežkov.

Nakazani razvojni vzorec bi uveljavil visoko kupno moč prebivalstva in gospodarsko strukturo, ki bi lahko bila energetska varčna in okolju prijazna. Razvile bi se nove industrije na področju reciklaže odpadkov in oskrbe prebivalstva z javnimi dobrinami. Pri tem pa se sam fizični obseg proizvodnje ne bi pretirano povečal. Obremenjenost okolja bi izhajala predvsem iz prometa, vendar pa bi bila tudi tu izvedena ekonomska optimizacija v smislu upoštevanja vseh eksternih ekonomij pri stroških prevoza. Na tem bi temeljil hiter razvoj logističnih storitev ne le za Slovenijo, ampak za širše območje srednje in jugovzhodne Evrope. Slovenska mesta bi učinkovito uredila problem dnevnih delovnih migracij in dostopnosti na okolju prijazen način.

Uresničevanje ciljnega razvojnega scenarija (++) bi še nekaj časa zagotavljalo visok tempo gospodarske rasti. Poleg že omenjenih finančnih transferov v domačo ekonomijo tako izhodišče podpira ocena zunanjetrgovinskih učinkov širitve EU in krepitev kapitalске prisotnosti našega gospodarstva na Balkanu. Dejavniki, ki delujejo v smeri ustvarjanja trgovine, naj bi pretehtali tiste, ki delujejo v smeri odvrčanja trgovine. Slovenija bi na tej podlagi še lahko povečala obseg mednarodne menjave in gospodarsko rast. Ne gre pa pričakovati dramatičnih sprememb.

Temelj manj ugodnega razvojnega **Scenarija (+)** je krepitev političnega nezaupanja državljanov v največjih evropskih državah v idejo evropskega združevanja. Do tega bi lahko prišlo, če bi se še naprej krepile politične tendence, ki so prišle do izraza na propadlih referendumih o spremembi ustave EU in v primeru nadaljevanja vzpona različnih "nacionalizmov" v evropskem političnem prostoru. Če bi t. i. evropski nacionalisti gradili svoj politični uspeh na populizmih in ksenofobiji pred različnostjo in tujci, ki "odžirajo delovna mesta" na notranjem evropskem trgu, bi lahko prišlo do padca kredibilnosti skupnih evropskih institucij. V tem primeru bi reforme skupne evropske politike ne mogle biti tako korenite, kot bi bilo potrebno. Posamezne države bi branile svoje pridobljene privilegije in pozicije ter si prizadevale s protekcionističnimi ukrepi in neizvajanjem dogovorjenega pridobiti prednosti za svoje nacionalne države in regionalne trge. To bi nujno pripeljalo do nepopolnega delovanja notranjega evropskega trga in do bistveno manjših ekonomskih koristi za posamezne udeležence od potencialno možnih. Kredibilnost EU bi bila na preizkušnji, skupne evropske institucije predmet stalne kritike posameznih držav in gospodarski razvoj bi se upočasnil. Pripravljenost za nadaljnje razširitve bi postopoma usahnila, posebno znotraj EU. EU bi sicer ohranila potrebno konkurenčnost za pozitivno gospodarsko rast, ki pa bi bila negotova, opotekajoča se in neenakomerno porazdeljena znotraj evropskega prostora. Posebno prizadeta bi bila t. i. evropska periferija, kjer so stroški gospodarjenja praviloma višji in dostop do trga težji.

ZDA in azijske države bi se ukvarjale z lastnimi težavami in ne bi bistveno napredovale. Indija in Kitajska bi se sicer pospešeno razvijali, vendar pa bi se globalne razlike med razvitim in nerazvitim svetom še naprej poglobljale. Za mednarodna vprašanja klimatskih sprememb, varstva okolja, razvojne pomoči in trajnostnega razvoja ne bi bilo večjega posluha. Novi mednarodni nadzorni mehanizmi na teh področjih ne bi bili vzpostavljeni, obstoječi pa bi slabo delovali.

V takih razmerah bi slovensko gospodarstvo imelo oporo predvsem v domači razvojni in ekonomski politiki, ki bi delovala proaktivno in skušala omiliti prihajajoče šoke iz okolja. S pravo kombinacijo evropskega protekcionizma in načelne odprtosti za pozitivne pobude iz širšega sveta bi Slovenija lahko zadržala ugodne razmere za nadaljnji razvoj konkurenčnosti gospodarstva in razvoj podjetništva. Prestrukturiranje v gospodarstvu in družbi bi se dogajalo in inovativnost krepila. Ti impulzi pa bi bili bistveno šibkejši od pričakovanih v primeru uresničevanja Scenarija (++) . Slovenija bi težka vzdrževala ravnotežje na področju javnih financ. Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023 bi se nepopolno izvajala, ker bi zmanjkalo javnih sredstev, zasebni sektor pa v negotovih pogojih gospodarjenja tudi ne bi bil pripravljen prevzemati tveganj v okviru javno-zasebnih partnerstev. Gradnja železniške infrastrukture bi se upočasnila in obremenjenost okolja povečala. Slovenija ne bi izpolnjevala vseh prevzetih obveznosti na tem področju, pri čemer pa v mednarodnem okolju niti ne bi bila osamljena.

Zaradi prenizkih vlaganj v javno turistično infrastrukturo bi turistični sektor ne mogel izkoristiti vseh razvojnih možnosti. Obsežna območja Natura 2000 bi bila sicer zavarovana z evropsko zakonodajo, vendar pa zaradi pomanjkanja javnih vlaganj ne bi prišlo do povezovanja naravnih potencialov za njihovo turistično izrabo. Tradicionalne družbene vrednote, ki temeljijo na varnosti, bi se ohranjale in onemogočale razvoj podjetniške

kulture in splošne podjetnosti prebivalstva. Krepili bi se elementi nestrpnosti do drugače mislečih in obrobnih družbenih skupin. Splošno okolje ne bi bilo naklonjeno razvoju inovativne in visokokonkurenčne družbe.

Selitev proizvodnje v tujino bi bila manj intenzivna kot v primeru uresničevanja ugodnejšega scenarija, zaradi česar bi Slovenija ohranila nekaj dodatnih delovnih mest. Razlika v doseženi dodani vrednosti in fizičnem obsegu proizvodnje pa je med obema obravnavanima scenarijema precejšnja.

Tehnično gledano se v obdobju do leta 2013 (obdobje finančne perspektive EU 2007–2013) razvojna scenarija ne razlikujeta. Obdobje je razmeroma predvidljivo in pokrito s kakovostnimi kratkoročnimi ocenami gospodarske situacije in ekonomskih kategorij, ki jih objavlja UMAR. Za to obdobje je UMAR ocenil celoten sistem nacionalnih računov po postopkih, ki se redno uporabljajo pri proračunskem načrtovanju. Najnovejše UMAR-jeve ocene iz aprila 2007 za obdobje do leta 2013 so v scenarijih v celoti privzete.

Za obdobje 2013–2030 se scenarija razlikujeta. Izhajata iz različnih predpostavk glede mednarodnega ekonomskega okolja, vendar pa oba računata z uspešnim prilagajanjem domače ekonomske politike nastalim razmeram.

Za časovno obdobje do leta 2030 so bile za oba scenarija po področjih dejavnosti in podpodročjih predelovalne dejavnosti izdelane ocene osnovnih makroekonomskih kategorij (bruto domači proizvod, fizični obseg proizvodnje). Za to obdobje so bile izdelane tudi projekcije prebivalstva, zaposlenosti in produktivnosti.

3.4 Rezultati izračunov

3.4.1 Projekcije narodnogospodarskih agregatov 2007–2013

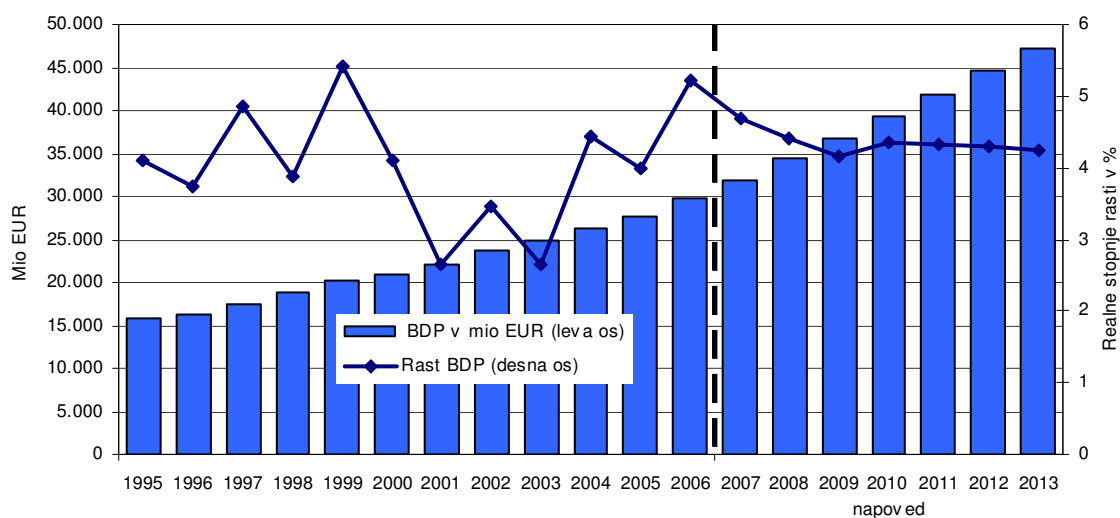
Previdnost pri ocenah bodoče gospodarske rasti narekuje že dosežena raven gospodarske razvitosti Slovenije. V takih okoliščinah je vsaka odstotna točka gospodarske rasti uspeh, zlasti če je država soočena z nujnostjo nadaljnje stabilizacije, s prestrukturiranjem v proizvodnji in institucionalnimi spremembami. Ciljne stopnje gospodarske rasti med 4 % in 5 % so mogoče le za obdobje naslednje finančne perspektive do leta 2013, ko še delujejo pozitivni učinki vključitve Slovenije v EU in ko bo Slovenija deležna relativno obilne finančne pomoči strukturnih skladov EU. Pozneje je predvideno postopno zniževanje stopenj gospodarske rasti in njihovo približevanje ravni, ki jo dosegajo razvite evropske države.

Gospodarska rast naj bi se v obdobju 2007–2013 ohranjala na ravni nekoliko pod 4,5 % (gl. sliko 1). Poleg domačih dejavnikov je pogoj za doseganje te rasti tudi stabilno in ugodno mednarodno okolje, saj je Slovenija kot majhno in odprto gospodarstvo ter članica Evropske unije močno vpeta v mednarodne gospodarske tokove.

Hitrejše prilagajanje sodobnim tehnološko-organizacijskim izzivom ter uvajanje inovativnosti in podjetniške miselnosti na vseh ravneh poslovnega procesa bo omogočilo dvig konkurenčnosti gospodarstva in doseganje razmeroma visokih stopenj rasti izvoza blaga in storitev čez celo ocenjeno obdobje do leta 2013 (v povprečju 8,6 % letno) (gl. tabeli 4 in 5). V blagovnem izvozu se bo najhitreje povečeval izvoz visoko in srednje visoko intenzivnih tehnoloških panog. Delež teh panog v izvozu blaga se bo okreplil s 56,6 % leta 2005 na približno dve tretjini izvoza v tekočih cenah leta 2013 ter se tako približal ravnem razvitih evropskih držav. Rast izvoza

panog s srednje nizko tehnologijo bo na ravni ali malo pod skupno rastjo izvoza, predvsem pa se bo močno upočasnila rast izvoza panog z nizko tehnologijo.

Slika 1: Bruto domači proizvod 1995–2013

Vir: SURS, napoved UMAR.

Tabela 4: Projekcije makroekonomskih predpostavk, 2007–2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Napoved, realne stopnje rasti v %						
Bruto domači proizvod	4,7	4,4	4,1	4,3	4,3	4,3	4,2
Produktivnost (BDP/zaposlenega)	3,8	3,6	3,4	3,4	3,6	3,6	3,4
Bruto plača na zaposlenega	2,9	2,9	2,8	2,9	3,0	3,1	3,1
Stopnja brezposelnosti ILO	5,7	5,4	5,4	5,1	4,9	4,4	4,0
Izvoz proizvodov in storitev	9,7	9,2	8,8	8,5	8,1	7,7	7,7
Uvoz proizvodov in storitev	8,7	8,6	7,9	8,0	8,0	7,9	7,9
Zasebna potrošnja	3,8	3,5	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5
Državna potrošnja	3,1	2,9	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5
Investicije v osnovna sredstva	5,9	6,6	4,4	5,5	5,5	5,5	5,5
Inflacija (povprečje leta)	2,2	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	2,2

Vir: Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2007, 2007.

Tabela 5: Izdatkovna struktura bruto domačega proizvoda

Povprečne realne stopnje rasti (v %)	2001–2006	2007–2013, napoved
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	3,7	4,4
Izvoz proizvodov in storitev	8,1	8,6
Uvoz proizvodov in storitev	7,5	7,9
Domača potrošnja	3,4	3,7
Končna potrošnja	2,8	3,2
Zasebna potrošnja	2,7	3,5
Državna potrošnja	3,0	2,6
Investicije v osnovna sredstva	4,8	5,3

Vir: SURS, napoved UMAR.

S spremembami gospodarske strukture v smeri krepitve storitvenega sektorja se bo v skupnem izvozu blaga in storitev povečal delež izvoza storitev, in sicer predvsem kot posledica povečanega obsega izvoza komunikacijskih, zavarovalniških, finančnih in računalniških ter drugih poslovnih storitev. S tem bo Slovenija zmanjšala zaostanek za EU na področju izvoza storitev, temelječih na znanju⁸, oziroma bo njihov delež v izvozu storitev približala ravni pomembnih izvoznih storitev v EU (Nemčija, Francija in Italija), ki se giblje med 40 % in 55 %. Hitra rast izvoza storitev pa bo povezana tudi s povečanim obsegom izvoza transportnih storitev, vezano na rast obsega blagovne menjave, in turističnih storitev, ki naj bi se s predvidenimi ukrepi SRS in ob sofinanciranju iz evropskih strukturnih skladov pospešeno razvijale.

Z večjo vpetostjo slovenskega gospodarstva v mednarodne blagovne, storitvene in finančne tokove bo v obdobju do leta 2013 razmeroma hitro naraščal tudi uvoz blaga in storitev, tako da se bo postopno povečevala tudi stopnja odprtosti gospodarstva.

Ob stabilni gospodarski rasti pričakujemo nadaljevanje visoke rasti investicijske aktivnosti, ki bo v večji meri usmerjena v zasebne investicije – opremo in stroje ter tudi v stanovanjsko gradnjo. Boljša opremljenost bo pozitivno vplivala na konkurenčnost slovenskega gospodarstva in rast produktivnosti, ki se bo ohranjala na ravni 3,5 %. To bo omogočalo tudi nekoliko hitrejšo rast plač, ki naj bi za rastjo produktivnosti dela zaostajala manj kot v zadnjem obdobju (približno 0,5 odstotne točke).

Izboljševanje konkurenčnosti bo temeljilo tudi na povečanju deleža visokotehnološke proizvodnje, kar bo terjalo večje vlaganje v človeški kapital v zasebnem sektorju. Ker je delež visoko izobraženih v kadrovske strukturi javnega sektorja že zdaj visok, bo posledično rast realne plače na zaposlenega v zasebnem sektorju hitrejša kot v javnem sektorju.

Ob predvideni hitrejši rasti zaposlovanja in plač se bo nekoliko okrepila rast zasebne potrošnje. Ocenjena rast razpoložljivega dohodka je ob upoštevanju učinkov znižanih davčnih stopenj in višje rasti plač za letos višja kot lani, vendar pa ocenjujemo, da se bo večji del povečanja razpoložljivega dohodka namenil za varčevanje. Razlog za to je višja nagnjenost k varčevanju pri osebah v višjih dohodkovnih razredih, katerih dohodki se z znižanjem davčnih stopenj bolj zvišujejo, ter omejevalni učinek naraščajočih obrestnih mer na zadolževanje prebivalstva. Hkrati pri tem pričakujemo, da se bo prebivalstvo glede na še naprej povečano stanovanjsko gradnjo in nakupe stanovanj pred pričakovanim zaključkom prehodnega obdobja znižane stopnje DDV za nova stanovanja⁹ zadolževalo bolj dolgoročno, z najemanjem stanovanjskih posojil, medtem ko ne pričakujemo hitrejši rasti potrošniških posojil. Zasebna potrošnja se bo povečevala približno skladno z rastjo razpoložljivega dohodka, v strukturi porabe pa je predvidena nadaljnja krepitev nakupov trajnih in poltrajnih dobrin za opremljanje stanovanj.

Rast investicijske potrošnje bo še naprej precej prehitela rast drugih komponent domačega povpraševanja. Na rast investicij zasebnega sektorja bo pozitivno vplivala razbremenitev podjetij plačila davka na izplačane plače in postopno zniževanje stopnje davka na dohodek pravnih oseb. Lažjo realizacijo investicijskih projektov bodo omogočala tudi večja sredstva iz strukturnih skladov EU. Pomemben dejavnik gospodarske rasti bodo

⁸ T. i. ostale storitve, kamor sodijo storitve, ki temeljijo na znanju, so v skupnem izvozu storitev Slovenije leta 2005 predstavljale 24 %.

⁹ Ob izidu delovnega zvezka pa je že znano, da stopnja DDV za nakup novih stanovanj še naprej ostaja 8,5-odstotna, saj se je Evropska komisija v začetku junija 2007 odločila za podaljšanje prehodnega obdobja do konca leta 2010.

še naprej investicije v infrastrukturne projekte, poleg intenzivne gradnje avtocest, ki se bo predvidoma končala v letu 2008, še zlasti investicije v modernizacijo železniškega omrežja. Skladno s sprejeto Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih naj bi se omenjeni projekt začel v letu 2008 in se izvajal v dvanajstletnem obdobju (2008–2020).

Ob okrepljeni rasti investicijske potrošnje se bo delež bruto investicij v obdobju 2007–2013 povečal na 28,2 % BDP in bo tako kar za 2,6 strukturne točke presegel doseženega v obdobju 2001–2006. Glede na okrepljeno gospodarsko rast in predvidena izboljšanja v primarni delitvi se bo hkrati še precej bolj povečalo bruto varčevanje (v povprečju 6,9 % letno) (gl. tabelo 6). Delež bruto varčevanja, ki je v zadnjih šestih letih predstavljal sorazmerno stabilen del BDP (24,3 %), se bo v obdobju 2007–2013 okrepil na 28 % BDP (gl. sliko 2). Ob postopnem povečanju tako investicijske porabe kot tudi varčevanja pričakujemo, da bo tekoči račun plačilne bilance ostal tudi v naslednjih letih približno izravnani. Predvideno povečanje deleža investicij v BDP bo možno dosegati ob praktično izravnanim saldu tekočega računa plačilne bilance (ki vključuje tudi neto transfere iz tujine, zlasti EU-sredstva), kar pomeni, da je scenarij zdržen tudi z vidika dodatnega zadolževanja v tujini. Glavnina narodnogospodarskega varčevanja se ustvarja v podjetniškem sektorju kot bruto poslovni presežek, zmanjšan za davke iz dobička, izplačila dividend itd., ki vključuje tudi amortizacijo za obnavljanje osnovnih sredstev. Lastno podjetniško bruto varčevanje je glavni vir financiranja bruto investicij sektorja. Končni saldo podjetij je tipično negativen in se financira v glavnem s presežkom varčevanja nad investicijami (pretežno stanovanjskimi) sektorja gospodinjstev. Povečanje gospodarske rasti ob ohranjanju vzdržnega primanjkljaja bo temeljilo na hitrejši dinamiki investicij podjetniškega sektorja v širjenje zmogljivosti in investicij v nove proizvodnje. Poleg okrepljene rasti investicij scenarij predvideva tudi povečano raven domačega varčevanja (kot posledico zniževanja davkov podjetniškemu sektorju in sektorju gospodinjstev ter upočasnitve potrošnje v sektorju širše države), kar bo povečalo razpoložljiva sredstva za investicije in olajšalo prestrukturiranje gospodarstva v smeri izboljšanja njegove konkurenčnosti.

Tabela 6: Oblikovanje in delitev bruto nacionalnega razpoložljivega dohodka

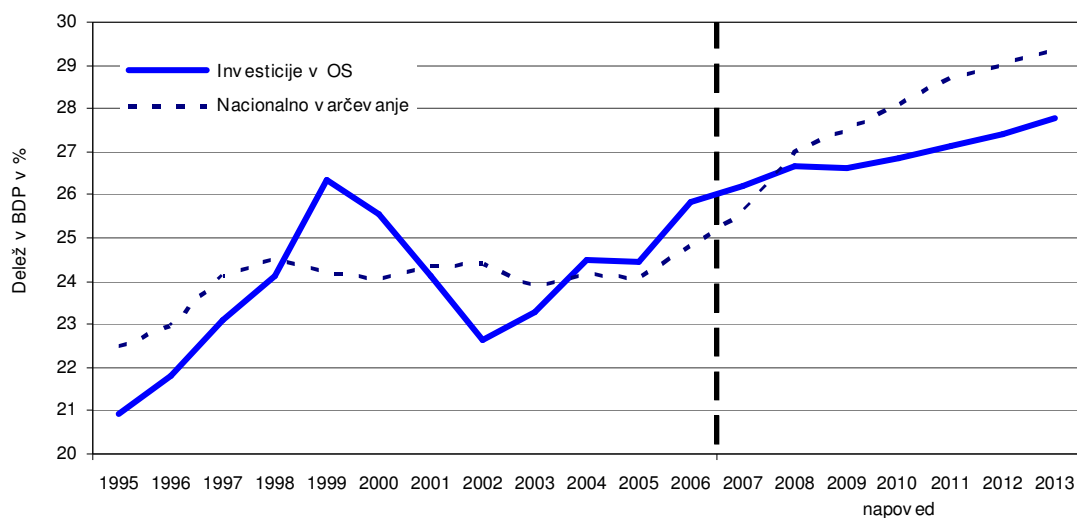
Struktura v BDP (v %)	2001–2006	2007–2013, napoved
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	100,0	100,0
Neto primarni dohodki s tujino	– 0,8	– 1,3
BRUTO NACIONALNI DOHODEK	99,2	98,7
Neto tekoči transferji s tujino	– 0,1	– 0,1
BRUTO NACIONALNI RAZPOLOŽLJIVI DOHODEK	99,1	98,6
Končna potrošnja	74,8	70,5
v tem: zasebna potrošnja	55,2	51,8
državna potrošnja	19,6	18,7
BRUTO VARČEVANJE	24,3	28,0
Saldo tekočih transakcij s tujino	– 1,3	– 0,1
BRUTO INVESTICIJE	25,6	28,2
v tem: investicije v osnovna sredstva	24,2	27,0

Vir: SURS, ocena in napoved UMAR.

Projekcije proizvodne strukture BDP do leta 2013 (gl. tabelo 7 na str. 22) predvidevajo nadaljnjo visoko rast storitev, predvsem telekomunikacijskih in poštne. Zaradi precej velikega razvojnega zaostanka pričakujemo, da bo tudi rast finančnega sektorja v celotnem obdobju do leta 2013 relativno visoka. Poglobljanje finančnega sistema bosta omogočila liberalizacija in odprtost tuji konkurenci, ki bosta tudi pripomogli k doseganju večje

učinkovitosti finančnega sektorja. Nadaljevanje aktivnosti na področju privatizacije bank in zavarovalnic, povezovanje posameznih segmentov finančnega trga, spodbujanje finančne integracije in razvoj novih finančnih storitev ter instrumentov (hipotekarno bančništvo, instrumenti za skupna vlaganja države in zasebnega sektorja v obliki koncesijske gradnje infrastrukture), bodo postopoma omogočili zapiranje vrzeli v kazalnikih razvitosti finančnega sektorja. S tem se bodo povečale tudi možnosti za spodbujanje podjetništva in naložbene aktivnosti zasebnega sektorja.

Slika 2: Investicije v osnovna sredstva in nacionalno varčevanje, delež (v %) v BDP

Vir: SURS, napoved UMAR.

Predvidena pospešena rast zavarovalništva v obdobju do leta 2013 bo predvsem posledica hitre rasti dodatnega pokojninskega zavarovanja in življenjskih zavarovanj, posebno tistih, ki zbrana sredstva nalagajo na trg kapitala. Za razvoj slednjega pa bosta imela ključni pomen spodbujanje razvoja primarnega trga kapitala in večja integriranost slovenskega trga kapitala v evropski trg kapitala. Projekcije predvidevajo še nadaljnjo pospešitev rasti poslovnih storitev, katerih dodana vrednost se bo ob 6,4 % povprečni realni rasti po deležu v BDP v letu 2013 približala 10 % (v tekočih cenah). S povečano aktivnostjo podjetij in pospešeno rastjo izvoza blaga ter storitev se bo izrazilo povečanje predvsem obseg drugih poslovnih dejavnosti (pravne, računovodske, knjigovodske in revizijske dejavnosti, davčno svetovanje, raziskovanje trga in javnega mnenja, podjetniško svetovanje). Visoka rast dodane vrednosti poslovnih storitev bo temeljila tudi na krepitvi računalniških storitev in obdelave podatkov ter oddelka raziskave in razvoj, skladno s povečanimi vlaganji za ta namen, oblikovanjem spodbud za podjetja in sofinanciranjem ter povečevanjem deleža sredstev za raziskave in razvoj v državnem proračunu. Ob sprostitvi zemljišč za gradnjo in povečani aktivnosti na nepremičninskem trgu se bo povečala tudi dejavnost prostorskega načrtovanja, projektiranja in tehničnega svetovanja, s povečevanjem konkurence pa se bo krepila tudi dejavnost oglaševanja, ki je prav tako del poslovnih storitev.

Nadpovprečno povečanje dodane vrednosti pričakujemo na obeh največjih področjih osnovnih dejavnosti, to je v predelovalni industriji in gradbeništvu. V strukturi rasti predelovalne industrije se bodo še naprej hitreje krepile tehnološko zahtevnejše dejavnosti. Na konkurenčnost teh dejavnosti naj bi posebno ugodno vplivala tudi pričakovana večja vlaganja v raziskave in razvoj, spodbujena zlasti z davčno olajšavo, ki je bila uvedena leta 2006. S postopnim povečevanjem razvojnih izdatkov, zlasti podjetniških vlaganj v raziskave in razvoj ter močnejšo povezanostjo raziskovalnega sektorja in podjetij, se bo še naprej krepila rast v tehnološko

zahtevnejših dejavnostih tako, da bo tudi v slovenski predelovalni industriji do leta 2013 prišlo do intenzivnejšega prestrukturiranja v smeri povečanja deleža visoko in srednje visoko tehnoloških dejavnosti znotraj predelovalnih dejavnosti (na 47,2% v letu 2013, v tekočih cenah). Aktivnost v gradbeništvu bo spodbujala gradnja avtocest ter tudi gradnja nestanovanjskih in stanovanjskih stavb ter postopno povečevanje gradnje drugih infrastrukturnih projektov (predvsem železnice). Rast dodane vrednosti v gradbeništvu se bo po lanskem zelo visokem rezultatu sicer znižala, vendar bo še vedno močno nad povprečjem obdobja 2000–2005. V rudarstvu se bo rast dodane vrednosti realno približno ohranila na ravni predhodnega šestletnega obdobja, v kmetijstvu z ribištvo pa bo po večletnem zmanjšanju prišlo do rahlega povečanja dodane vrednosti.

Tabela 7: Dodana vrednost po dejavnostih in bruto domači proizvod

Realne stopnje rasti v %	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Povpr. rast 2007–2013
A Kmetijstvo, gozdarstvo, lov	1,0	1,0	1,5	2,0	2,0	2,0	2,0	1,6
B Ribišтво	0,0	1,0	1,0	1,5	2,0	2,0	2,0	1,3
C Rudarstvo	0,0	-0,5	-0,5	-3,0	-2,0	-0,5	-0,5	-1,0
D Predelovalne dejavnosti	5,8	4,8	4,5	4,8	4,8	4,6	4,6	4,8
E Oskrba z električno energijo, plinom, vodo	0,5	1,5	0,5	0,5	1,5	5,0	4,0	1,9
F Gradbeništvo	6,1	7,2	3,5	4,4	4,4	4,4	4,4	4,9
G Trgovina in popravila motornih vozil	4,3	3,8	3,3	3,3	3,3	3,0	3,0	3,4
H Gostinstvo	5,0	5,3	5,0	4,5	4,5	4,5	4,3	4,7
I Promet, skladiščenje in zveze	6,0	5,5	6,5	6,5	5,8	5,3	5,3	5,8
Poštne in telekomunikacijske storitve	9,7	8,7	10,7	10,7	9,3	8,2	8,2	9,4
J Finančno posredništvo	8,5	7,5	7,0	8,0	7,5	7,5	7,0	7,6
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	4,3	4,3	4,5	4,5	4,5	4,5	4,3	4,4
Poslovne storitve brez nepremičnin	6,3	6,4	6,6	6,5	6,4	6,3	5,9	6,4
L Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	2,8	2,8	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,2
M Izobraževanje	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
N Zdravstvo in socialno varstvo	2,8	3,0	3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	3,8
O Druge skupne in osebne storitve	5,0	5,5	5,5	5,5	5,0	5,0	5,0	5,2
P Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
DODANA VREDNOST v osnovnih cenah	4,7	4,5	4,2	4,4	4,3	4,3	4,2	4,4
D Predelovalne dejavnosti	5,8	4,8	4,5	4,8	4,8	4,6	4,6	4,8
Nizka tehnologija	0,2	0,7	0,1	1,1	1,1	0,9	1,0	0,7
Srednje nizka tehnologija	7,5	5,4	5,0	4,9	4,7	4,5	4,5	5,2
a) Visoka in srednje visoka tehnologija	8,5	7,1	6,8	6,8	6,8	6,5	6,4	7,0
Storitvene dejavnosti (G do P)	4,5	4,3	4,4	4,5	4,4	4,3	4,2	4,4
b) na znanju temelječe tržne storitve (J + del I + del K)	7,6	7,1	7,5	7,8	7,3	7,1	6,7	7,3
c) na znanju temelječe storitve (b + M + N)	5,6	5,5	5,8	6,1	6,0	5,8	5,6	5,8
NA ZNANJU TEMELJEČA PROIZVODNJA (a + c)	6,5	6,0	6,1	6,3	6,2	6,0	5,9	6,1
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	4,7	4,4	4,1	4,3	4,3	4,3	4,2	4,4

Vir: Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2007, 2007.

3.4.2 Projekcije 2014–2030

Projekcija prebivalstva do leta 2013 je povzeta po Evrostatu. Projekcija predpostavlja počasno povečevanje pričakovanega trajanja življenja, ki naj bi se do leta 2050 podaljšalo do skoraj 80 let za moške in nekaj več kot

85 let za ženske. Predpostavlja tudi ponovno oživitev koeficienta rodnosti, vendar le do ravni 1,5 otroka na žensko v rodni dobi, ki naj bi bilo doseženo šele leta 2027, ter v povprečju višji selitveni prirast (okrog 3 na 1000 prebivalcev), kot smo ga poznali v preteklih desetih letih. Število prebivalcev Slovenije bi po tej projekciji najprej še naraščalo do leta 2014 (na 2018 tisoč), potem pa bi se začelo počasi zmanjševati.

Tabela 8: Prebivalstvo in gospodinjstva

	2000	2005	2006	2007	2013	2020	2030	2020	2030
				napoved		Scenarij (++)		Scenarij (+)	
PREDPOSTAVKE PROJEKCIJE PREBIVALSTVA									
Pričakovano trajanje življenja	71,9	74,1	73,0	73,2	74,6	76,5	78,9	76,5	78,9
– moški									
– ženske	79,1	81,3	80,5	80,7	81,7	83,2	84,6	83,2	84,6
Celotni koeficient rodnosti	1,26	1,26	1,19	1,20	1,34	1,5	1,6	1,5	1,6
Selitveni prirast	2615	6436	6116	6125	3542	8188	8304	3023	2974
Delež tujcev	11,1	11,8	12,1	12,4	13,6	16,0	19,3	14,5	15,8
Prebivalstvo 30.6. (v tisoč)	1.990,3	2.001,1	2.008,5	2.007,4	2.018,8	2.049,2	2.076,6	2.014,7	1.979,9
0–14 let	316,9	284,9	281,5	276,5	271,2	283,4	281,3	276,1	259,6
15–24 let	291,1	264,9	259,3	250,7	210,3	194,1	202,4	187,7	188,7
25–54 let	892,0	916,0	917,9	919,6	898,5	857,5	789,6	839,5	738,8
55–64 let	212,0	225,9	233,6	240,5	291,5	296,1	290,7	294,9	285,1
65 let in več	278,2	309,5	316,3	320,1	347,2	418,1	512,6	416,5	507,7
V %:									
0–14 let	15,9	14,2	14,0	13,8	13,4	13,8	13,5	13,7	13,1
15–64 let	70,1	70,3	70,2	70,3	69,4	65,8	61,8	65,6	61,2
65 let in več	14,0	15,5	15,7	15,9	17,2	20,4	24,7	20,7	25,6
Indeks rasti (leto 2006 = 100)									
Prebivalstvo skupaj	99,1	99,6	100,0	99,9	100,5	102,0	103,4	100,3	98,6
0–14 let	112,6	101,2	100,0	98,2	96,4	100,7	99,9	98,1	92,2
15–64 let	112,3	102,2	100,0	96,7	81,1	74,9	78,1	72,4	72,8
65 let in več	88,0	97,9	100,0	101,2	109,8	132,2	162,0	131,6	160,5
GOSPODINJSTVA 30.6. (v tisoč)									
– zasebna	686,5	709,4	716,0	719,7	749,3	792,4	854,6	779,0	814,4
– skupinska	0,169	0,187	0,190	0,194	0,215	0,240	0,275	0,240	0,275
Povprečna velikost zasebnih gospodinjstev	2,9	2,8	2,8	2,8	2,7	2,6	2,4	2,6	2,4
Povprečna velikost skupinskih gospodinjstev	82,4	82,9	83,2	82,6	80,7	87,2	93,1	86,8	92,2
Št. prebivalcev v zasebnih gospodinjstvih (v 1000)	1976,4	1985,6	1992,7	1991,4	2001,5	2028,3	2051,0	1993,9	1954,5
Št. prebivalcev v skupinskih gospodinjstvih (v 1000)	13,9	15,5	15,8	16,0	17,4	20,9	25,6	20,8	25,4

Vir: SURS, Evrostat, napovedi in preračuni UMAR.

Pri projekciji prebivalstva za obdobje 2014–2030 smo prevzeli enake predpostavke, kot jih ima projekcija Evrostat, razen predpostavk o selitvenem prirastu, ki smo jih prilagodili obema scenarijema gospodarskega razvoja. Pri Scenariju (++) smo vzeli nekoliko večje (4 na 1000 prebivalcev), pri Scenariju (+) pa za polovico manjše (1,5 na 1000 prebivalcev), kot jih predpostavlja osnovna projekcija Evrostat. Po Scenariju (++) bi se do leta 2030 število prebivalcev še naprej povečevalo (na 2077 tisoč), po Scenariju (+) pa hitro zmanjševalo (na 1980 tisoč; po Evrostatovi osnovni projekciji bi se zmanjšalo na približno sedanjo raven). Ne glede na

inačico projekcije bo starostna sestava prebivalstva leta 2030 precej različna od sedanje. Otrok in prebivalstva v delovni starosti bo manj, povečalo pa se bo število prebivalcev v starosti 65 let in več (gl. tabelo 8).

Tabela 9: Aktivnost in zaposlenost

	2000	2005	2006	2007	2013	2020	2030	2020	2030
				Napoved		Scenarij (++)		Scenarij (+)	
KAZALCI TRGA DELA (v %)									
Stopnja aktivnosti (15–64 let)	67,8	70,8	70,9	71,2	72,3	74,0	75,8	74,2	72,2
15–24 let	38,5	40,6	41,3	40,9	38,0	36,4	35,5	34,5	32,5
25–54 let	88,0	89,0	88,7	89,2	90,9	89,6	90,6	91,3	87,7
55–64 let	22,9	32,2	33,7	34,5	40,0	53,6	63,8	50,7	58,4
65 let in več	8,4	6,6	6,9	6,8	7,2	9,8	11,8	6,4	6,0
Stopnja zaposlenosti (15–64 let)	62,9	66,0	66,6	67,1	69,4	71,6	73,7	68,2	63,3
Stopnja anketne brezposelnosti	7,0	6,6	6,0	5,7	3,9	3,1	2,7	7,9	12,0
AKTIVNO PREBIVALSTVO (v tisoč)									
Aktivni po anketi o delovni sili	969,0	1016,0	1022,2	1027,0	1038,0	1038,6	1033,0	1007,7	906,6
Delovno aktivni po anketi o delovni sili	901,0	949,0	961,0	968,0	997,0	1006,3	1005,1	927,9	797,7
– v % od delov.aktivnih po nacionalnih računih	100,7	103,6	103,7	103,5	101,8	100,9	100,3	100,9	100,3
Brezposelni po merilih ILO	68,0	67,0	61,0	59,0	41,0	32,3	27,9	79,8	108,9
Delovno aktivni po nacionalnih računih (1000)	894,8	916,2	926,9	935,1	979,4	997,8	1.002,2	920,0	795,4
Agrarni sektor	106,5	92,2	89,5	88,0	80,4	65,6	47,3	68,6	54,6
Industrija	273,7	255,8	251,5	250,1	223,1	180,1	128,7	163,1	104,7
Gradbeništvo	66,8	68,5	73,6	75,6	87,9	91,1	91,8	86,8	76,8
Trgovina, gostinstvo, promet	192,4	194,9	198,7	200,1	213,0	230,6	243,2	199,9	171,1
Druge storitve	255,4	304,7	313,7	321,2	375,0	430,4	491,1	401,7	388,1
Struktura (v %)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Agrarni sektor	11,9	10,1	9,7	9,4	8,2	6,6	4,7	7,5	6,9
Industrija	30,6	27,9	27,1	26,8	22,8	18,1	12,8	17,7	13,2
Gradbeništvo	7,5	7,5	7,9	8,1	9,0	9,1	9,2	9,4	9,7
Trgovina, gostinstvo, promet	21,5	21,3	21,4	21,4	21,7	23,1	24,3	21,7	21,5
Druge storitve	28,5	33,3	33,8	34,4	38,3	43,1	49,0	43,7	48,8

Vir: SURS, napovedi in preračuni UMAR.

Projekcija gospodinjstev temelji na opisanih dveh inačicah projekcije prebivalstva ter na predpostavki, da se bo povprečno število članov na zasebno gospodinjstvo zmanjševalo linearno z enako dinamiko kot v obdobju med obema popisoma prebivalstva Slovenije 1991–2002, za katera je SURS objavil ta podatek. Podobna je tudi predpostavka za skupinska gospodinjstva, katerih število bi se tudi povečevalo z enako dinamiko kot v obdobju med popisoma prebivalstva. Če predpostavljamo, da bo razmerje med številom prebivalcev v skupinskih gospodinjstvih in številom prebivalcev v starosti 65 let in več ostalo nespremenjeno, tj. 5 %, kot je

znašalo ob popisu prebivalstva 2002, lahko izračunamo projekcijo števila zasebnih gospodinjstev tako, da od vsega prebivalstva odštejemo prebivalstvo v skupinskih gospodinjstvih in to delimo s projicirano povprečno velikostjo gospodinjstev v posameznem letu projekcije.

Pri projekciji delovno aktivnega prebivalstva (zaposlenosti) po metodologiji nacionalnih računov smo izhajali iz projiciranih stopenj rasti dodane vrednosti po posameznih področjih dejavnosti po obeh scenarijih in predpostavljene rasti produktivnosti v posameznem področju dejavnosti (gl. tabelo 9). Te izhajajo iz večletnih povprečij preteklih stopenj rasti produktivnosti v posameznih področjih dejavnosti. Do leta 2013 so povzete po UMAR-jevi Pomladanski napovedi 2007, nato pa so po Scenariju (++) nekoliko povečane (predpostavljen je večji učinek tehnološkega razvoja), po Scenariju (+) pa znižane.

Projekcija zaposlenosti po Scenariju (++) ne zahteva bistveno povečane rasti zaposlenosti po letu 2014. Ob pogoju zadostnega selitvenega prirasta (tj. okrog 4 na 1000 prebivalcev) bi se rast zaposlenosti lahko gibala okrog 0 % vse do leta 2030. Stopnja brezposelnosti bi se lahko ob tem znižala pod 3 % (kar bi bila v glavnem le posledica frikcijske brezposelnosti), stopnje aktivnosti in delovne aktivnosti pa bi se še naprej povečevale.

Po projekciji zaposlenosti po Scenariju (+), ki predvideva bistveno nižjo gospodarsko rast kot Scenarij (++) , pa bi se moralo število zaposlenih zniževati po stopnjah, ki bi bile v povprečju večje od 1 %. Tako visoke stopnje zniževanja zaposlenosti pa bi imele za posledico tudi zniževanje stopenj zaposlenosti in aktivnosti ter povečevanje stopenj brezposelnosti in neaktivnega prebivalstva.

Glede ciljne gospodarske rasti je Scenarij (++) dokaj zahteven (gl. tabelo 10). 4,4-odstotna povprečna letna realna rast bruto domačega proizvoda v obdobju 2007–2013 naj bi prešla v 3,5-odstotno do leta 2020 in 3-odstotno do leta 2030. To bi bilo rezultat pozitivnih ekonomskih učinkov širitve evropskega trga in pričakovanih velikih finančnih vlaganj v razvoj gospodarske in družbene infrastrukture, podjetništvo, tehnološki razvoj ter človeški dejavnik. V veliki meri bi bila ta vlaganja financirana s sredstvi strukturne pomoči Sloveniji. Po tem razvojnem scenariju bi Slovenija uresničila zastavljeno Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023.

Razvojni scenarij (+) vodi v bistveno slabše gospodarske rezultate. Dinamika gospodarske rasti bi se znižala na 2 % v obdobju do leta 2020 in na samo 1 % do leta 2030. Tudi po tem scenariju bi Slovenija gospodarsko napredovala, vendar v nestabilnih razmerah in ob krepitvi protekcionizma v EU. Leto 2030 bi zato pričakali z okoli 35 % nižjo ravno bruto domačega proizvoda od potencialno možne.

Zniževanje stopenj gospodarske rasti je bistveno hitrejše v primeru uresničevanja Scenarija (+), ki ne predvideva dodatnih pozitivnih sprememb v mednarodnem ekonomskem okolju. Sicer pa vsaj v teoriji nesporno velja, da nam nadaljnja širitev notranjega trga lahko prinese otipljive koristi. Vplivi ekonomskih integracij na gospodarsko rast se običajno izračunavajo z makroekonomskimi modeli. Do zdaj opravljene empirične študije za Slovenijo so bile narejene z uporabo modelov, ki temeljijo na teoriji splošnega ravnotežja (študije v okviru tega modela so opravili Damijan in Caf leta 1995, leta 1996 Potočnik in Majcen ter Potočnik leta 1997). S temi izračuni se predvsem ugotavljajo relativni stroški in koristi na sektorski ravni. Manj uporabni so rezultati na agregatni ravni, saj gre za statični modelski pristop. Kljub omejitvam pa je tudi na podlagi teh izračunov mogoče skleniti, da naj bi bili učinki nadaljnjih širitev EU na rast BDP dolgoročno zanesljivo ugodni.

Temu pritrjujejo tudi izračuni učinkov uvedbe notranjega evropskega trga na evropsko periferijo (Grčijo, Irsko, Španijo in Portugalsko), ki jih je skupina avtorjev pod okriljem organizacije IIASA ocenila s skupino

ekonometričnih modelov HERMIN. Rezultati kažejo, da periferija kot celota v povprečju pridobi manj kot evropski center. Pričakovano dolgoročno kumulativno povečanje BDP zaradi uvedbe enotnega evropskega trga je najnižje za Španijo (1,55 %), sledijo pa Grčija (2,48 %), Portugalska (2,55 %) in Irska (2,64 %).

Tabela 10: Rasti bruto domačega proizvoda 2006–2030

	Scenarij (++)			Scenarij (+)		
	BDP, v mio. EUR	Realna rast BDP, v %	Indeks – raven BDP	BDP, v mio. EUR	Realna rast BDP, v %	Indeks – raven BDP
2006	29.062	5,2	100	29.062	5,2	100
2007	30.425	4,7	105	30.425	4,7	105
2008	31.765	4,4	109	31.765	4,4	109
2009	33.082	4,1	114	33.082	4,1	114
2010	34.519	4,3	119	34.519	4,3	119
2011	36.012	4,3	124	36.012	4,3	124
2012	37.559	4,3	129	37.559	4,3	129
2013	39.153	4,2	135	39.153	4,2	135
2014	40.533	3,5	139	39.952	2,0	137
2015	41.964	3,5	144	40.768	2,0	140
2016	43.449	3,5	150	41.602	2,0	143
2017	44.989	3,5	155	42.454	2,0	146
2018	46.587	3,6	160	43.324	2,0	149
2019	48.244	3,6	166	44.213	2,0	152
2020	49.964	3,6	172	45.121	2,0	155
2021	51.472	3,0	177	45.587	1,0	157
2022	53.029	3,0	182	46.058	1,0	158
2023	54.636	3,0	188	46.534	1,0	160
2024	56.294	3,0	194	47.015	1,0	162
2025	58.006	3,0	200	47.501	1,0	163
2026	59.774	3,0	206	47.993	1,0	165
2027	61.598	3,1	212	48.491	1,0	167
2028	63.481	3,1	218	48.993	1,0	169
2029	65.426	3,1	225	49.502	1,0	170
2030	67.433	3,1	232	50.016	1,0	172
2007–2013		4,4			4,4	
2014–2020		3,5			2,0	
2021–2030		3,0			1,0	

Vir: SURS, UMAR.

Projekcije proizvodne strukture BDP upoštevajo, da koristi od širitve notranjega evropskega trga ne bodo niti trenutne niti enakomerno razporejene (gl. tabelo 11 na naslednji str. in tabelo 12 na str. 28). Pomembni prilagoditveni pritiski na sektorski ravni bodo prisotni v celotnem obdobju.

Oba razvojna scenarija upoštevata procese globalizacije, integracije evropskih trgov, intenzivnega tehnološkega napredka in prehod v informacijsko družbo. To so svetovni procesi, ki spreminjajo proizvodno strukturo vseh držav, predvsem pa tistih, ki so gospodarsko odprte in dobro integrirane v svetovno gospodarstvo. Oba tudi upoštevata razvojno naravnano domačo ekonomsko politiko spodbujanja tehnoloških sprememb in inovativnosti v gospodarstvu. To bo prineslo nadaljnje povečevanje deleža storitvenih dejavnosti v strukturi dodane vrednosti (gl. tabelo 12 na str. 28).

Kmetijstvo naj bi v skladu z naravnimi možnostmi pridelave prilagodilo proizvodno strukturo, to je povečalo rastlinsko pridelavo in živinorejo, ki temelji na doma pridelani krmni (govedoreja, drobnica, prašičereja). To bo spodbujala tudi država s prilagajanjem instrumentarija kmetijske politike evropskim rešitvam ter s povečanimi intervencijami v prioriteta področja kmetijstva. Spremembe bodo intenzivnejše v primeru uresničevanja Scenarija (++), ki predvideva, da bo tudi EU hitro reformirala skupno kmetijsko politiko v smer večjega poudarka na razvoju podeželja, kar naj bilo v prid Sloveniji.

Tabela 11: Povprečne letne stopnje rasti zaposlenosti, produktivnosti in dodane vrednosti

v %	1996–2000	2001–2005	2006	2007	2008–2013	2014–2020	2021–2030	2014–2020	2021–2030
				Napoved		Scenarij (++)		Scenarij (+)	
Rast zaposlenosti po nacionalnih računih	-0,4	0,1	1,2	0,9	0,8	0,3	0,0	-0,9	-1,4
Agrarni sektor	-3,9	-2,8	-3,0	-1,6	-1,5	-2,9	-3,2	-2,3	-2,3
Industrija	-2,2	-1,3	-1,7	-0,5	-1,9	-3,0	-3,3	-4,4	-4,3
Gradbeništvo	3,2	0,5	7,5	2,7	2,5	0,5	0,1	-0,2	-1,2
Trgovina, gostinst., promet	0,0	0,3	1,9	0,7	1,0	1,1	0,5	-0,9	-1,5
Druge storitve	2,5	2,4	2,9	2,4	2,6	2,0	1,3	1,0	-0,3
Real.rast produktivnosti, %	4,8	3,3	4,0	3,8	3,5	3,3	3,0	3,0	2,5
Agrarni sektor	3,6	4,0	-1,4	2,7	3,3	4,0	4,3	3,8	3,8
Industrija	4,8	5,4	8,5	5,7	6,4	6,2	6,2	6,1	5,7
Gradbeništvo	1,4	0,9	4,0	3,3	2,1	3,0	3,0	2,2	2,2
Trgovina, gostinst., promet	0,9	3,0	3,8	4,3	3,3	3,1	3,1	2,9	2,6
Druge storitve	1,6	1,7	0,9	1,8	1,6	2,0	2,0	1,5	1,3
Realna rast BDP, %	4,4	3,4	5,2	4,7	4,3	3,5	3,0	2,0	1,0
Agrarni sektor	-0,4	1,0	-4,4	1,0	1,7	1,0	1,0	1,5	1,5
Industrija	2,4	4,0	6,7	5,2	4,4	3,0	2,7	1,5	1,1
Gradbeništvo	4,6	1,4	11,8	6,1	4,7	3,5	3,0	2,0	1,0
Trgovina, gostinst., promet	0,9	3,3	5,8	5,0	4,4	4,3	3,7	2,0	1,0
Druge storitve	4,1	4,1	3,9	4,2	4,3	4,0	3,3	2,5	1,0

Vir: SURS, napovedi in preračuni UMAR.

Delež industrije (dejavnost C, D in E) v dodani vrednosti naj bi se v prihodnje ustalil na nekaj več kot 26 %, pri čemer naj bi se premik navzdol (s sedanjih 28,5 %) zgodil le pri ugodnejšem scenariju. Manj ugodni Scenarij (+) namreč v precej večji meri gradi razvoj na udeležbi predelovalnih dejavnosti v gospodarski strukturi (gl. tabela 13 na str. 29). Seveda pa gre tu le za strukturo, sam obseg dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti pa je pri Scenariju (++) za skoraj četrtino večji kot pri manj ugodnem razvojnem scenariju (indekse ravni pa prikazujemo v tabeli 14 na str. 30). Rast BDP naj bi spremljala tudi rast dejavnosti oskrbe z energijo, plinom in vodo (E) ter gradbeništva (F).

V manj ugodnem Scenariju (+) naj bi rasti bruto domačega proizvoda sledile tudi storitve, za katere se sicer v ugodnejšem Scenariju (++) predvideva hitrejša rast in povečevanje pomena v gospodarski strukturi. Poleg turizma, prometa in trgovine ter tržnega dela storitev zdravstva in šolstva naj bi največji razmah doživele finančne storitve, kjer Slovenija še močno zaostaja za razvitimi sosednjimi državami. Delež storitev v dodani vrednosti naj bi do leta 2020 dosegel 64 %, do leta 2030 pa 65,6 %.

Razvojni vzorec v industriji, ki temelji zgolj na širitvi obstoječe proizvodnje, ki jo je mogoče prodati na tujih trgih, ni ustrezen tudi z naravovarstvenega vidika. Scenarij (++) predvideva aktivno strategijo zniževanja intenzivnosti onesnaževanja (s tehnično prenovo, uporabo ekonomskih instrumentov za racionalnejšo porabo energije in surovin ter z vgrajevanjem čistilnih naprav). K temu naj bi odločilno pripomogla cenovna politika energentov, tehnološka politika in prilagoditev davčne politike. Slovenija naj bi na tem področju spoštovala prevzete mednarodne obveznosti in uveljavila trajnostne vzorce proizvodnje in potrošnje. Seveda pa bo to mogoče le v pogojih v svet odprte EU, ki se bo zavedala svoje globalne odgovornosti.

Tabela 12: Struktura dodane vrednosti

v %, stalne cene 2005	Scenarij (++)				Scenarij (+)			
	2006	2007–2013	2014–2020	2021–2030	2006	2007–2013	2014–2020	2021–2030
A Kmetijstvo in gozdarstvo	2,3	2,0	1,7	1,4	2,3	2,0	1,9	1,9
B Ribišтво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Rudarstvo	0,5	0,4	0,3	0,2	0,5	0,4	0,3	0,3
D Predelovalne dejavnosti	25,1	25,6	25,2	24,1	25,1	25,6	25,3	25,0
E Oskrba z električno energijo, plinom in vodo	2,9	2,6	2,5	2,4	2,9	2,6	2,5	2,5
F Gradbeništvo	6,2	6,4	6,4	6,3	6,2	6,4	6,5	6,4
G Trgovina in popravila motornih vozil	11,8	11,5	11,3	11,3	11,8	11,5	11,1	11,0
H Hoteli in restavracije, gostinstvo	2,3	2,3	2,4	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3
I Promet, skladiščenje in zveze	8,2	8,7	9,3	10,1	8,2	8,7	9,0	9,0
Druge dejavnosti (J, K, L, M, N, O, P)	40,6	40,4	40,9	41,6	40,6	40,4	41,1	41,6
DODANA VREDNOST (A do P)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	2,3	2,1	1,7	1,4	2,3	2,1	1,9	1,9
Industrija	28,5	28,7	28,0	26,6	28,5	28,7	28,1	27,8
Gradbeništvo	6,2	6,4	6,4	6,3	6,2	6,4	6,5	6,4
Storitve	62,9	62,8	63,9	65,6	62,9	62,8	63,5	63,9

Vir: SURS, UMAR.

Projekcije proizvodnje izhajajo iz: (i) projekcij dodane vrednosti po dejavnostih ter (ii) iz razmerij med gibanji proizvodnje ("gross outputa") in gibanji dodane vrednosti po posameznih dejavnostih.

Kot pomoč pri ocenjevanju navedenih razmerij smo uporabili podatkovno zbirko EU KLEMS¹⁰. Z uporabo navedene zbirke zelo razčlenjenih podatkov nacionalnih računov, ki so bili zbrani¹¹ in naprej obdelani po enotni metodologiji (ESA-95), smo lahko ugotavljali osnovne značilnosti navedenih razmerij za Slovenijo v obdobju 1996–2004 in jih primerjali z razmerji v drugih državah, pri čemer je še posebno pomembno, da je za stare članice EU-15 možen vpogled v navedena razmerja v daljšem časovnem obdobju (od leta 1970 naprej). Analiza je pokazala, da so navedena razmerja po dejavnostih dokaj različna, med drugim tudi v odvisnosti od

¹⁰ Podatkovna zbirka EU KLEMS, katere vzpostavitev je financirala Evropska komisija, je namenjena empiričnim raziskavam produktivnosti in možnosti za njeno povečanje v skladu z Lizbonsko strategijo. Zbirka je javno dostopna od 15. marca 2007 na naslovu <http://www.euklems.net>, in vključuje podatke za 25 držav EU, ZDA in Japonsko. Med osnovnimi spremenljivkami sta vključeni med drugim tudi realna rast proizvodnje in realna rast dodane vrednosti, podatki so razčlenjeni na 71 dejavnosti, za stare članice EU-15 so podatki prikazani za obdobje 1970–2004, za nove članice pa od leta 1995 naprej. SURS je posredoval časovno serijo podatkov o bruto vrednosti proizvodnje v tekočih cenah in serije podatkov o dodani vrednosti v tekočih in stalnih cenah. Bruto vrednost proizvodnje v stalnih cenah je bila izračunana z deflacijo nominalnih vrednosti bruto proizvodnje, za deflacijo so bili uporabljeni deflatorji dodane vrednosti.

¹¹ Osnovne podatke so posredovali nacionalni statistični uradi.

prispevka splošne factorske produktivnosti (tehničnega napredka v najširšem smislu). Slednji je na splošno višji pri tehnološko intenzivnejših sektorjih/dejavnostih, pri katerih je delo kot proizvodni faktor možno v času nadomestiti. V mnogih storitvenih dejavnostih (kjer je delo končni proizvod) splošna factorska produktivnost bolj ali manj stagnira, razmerje med rastjo dodane vrednosti in rastjo proizvodnje pa je blizu 1.

Tabela 13: Strukture dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih, Scenarij (++) in Scenarij (+)

v %, stalne cene 2005	Scenarij (++)				Scenarij (+)			
	2006	2013	2020	2030	2006	2013	2020	2030
D PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DA Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov	7,5	5,1	5,1	5,5	7,5	5,1	5,1	5,3
DB Proizv. tekstilij, usnjenih oblačil, tekstilnih in krznenih izd.	5,1	3,3	2,8	2,3	5,1	3,3	3,0	2,7
DC Proizvodnja usnja, obutve, usnjenih izdelkov razen oblačil	1,3	0,9	0,7	0,5	1,3	0,9	0,8	0,7
DD Obdelava in predelava lesa razen pohištva	3,4	2,9	3,0	3,6	3,4	2,9	2,9	3,1
DE Proizvodnja vlaknin, papirja, založništvo, tiskarstvo	7,0	6,1	5,6	4,7	7,0	6,1	5,9	5,6
DE-21.1 Proizvodnja papirja in lepenke	1,4	1,2	1,1	1,0	1,4	1,2	1,2	1,3
DE-ostalo	5,6	4,9	4,4	3,7	5,6	4,9	4,7	4,2
DF Proizvodnja koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
DG Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	13,9	15,1	15,7	15,4	13,9	15,1	15,6	15,4
DH Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	6,6	6,8	7,3	7,9	6,6	6,8	7,3	8,0
DI Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	4,5	3,7	3,5	3,1	4,5	3,7	3,7	3,9
DJ Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	17,3	18,5	18,5	17,8	17,3	18,5	18,1	17,3
DJ-27 Proizvodnja kovin	4,1	3,8	3,6	3,2	4,1	3,8	3,7	3,5
DJ-28 Proizv. kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	13,2	14,7	14,9	14,6	13,2	14,7	14,4	13,8
DK Proizvodnja strojev in naprav, D. N.	10,6	12,3	12,3	12,4	10,6	12,3	12,3	12,2
DL Proizvodnja električne in optične opreme	13,0	16,2	16,3	16,6	13,0	16,2	16,1	16,0
DM Proizvodnja vozil in plovil	4,9	5,3	5,5	5,8	4,9	5,3	5,3	5,5
DN Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti, reciklaža	4,8	3,7	3,7	4,4	4,8	3,7	3,8	4,4
D Visoka + srednje visoka tehnologija	42,5	48,9	49,7	50,2	42,5	48,9	49,3	49,1
D Srednje nizka tehnologija	28,4	29,1	29,3	28,8	28,4	29,1	29,1	29,2
D Nizka tehnologija	29,1	22,0	20,9	21,0	29,1	22,0	21,6	21,7

Vir: UMAR.

Na podlagi analize razmerij med gibanji proizvodnje in gibanji dodane vrednosti v daljšem časovnem obdobju (kot primer gl. tabela 12 v statistični prilogi za Finsko za 28-letno obdobje) je mogoče ugotoviti, da so navedena razmerja v mnogih dejavnostih tudi v daljšem časovnem obdobju relativno stabilna, potem pa se v naslednjem obdobju precej spremenijo (kar med drugim lahko povežemo tudi z učinki tehničnega napredka v najširšem smislu), pri čemer sta jakost in smer sprememb po dejavnostih zelo različni. Glede na kompleksnost problematike napovedovanja tehničnega napredka se za ocenjevanje njegovih učinkov na razmerja med gibanji proizvodnje in gibanji dodane vrednosti po dejavnostih nismo odločili. Projekcije proizvodnje po posameznih dejavnostih temeljijo na predpostavki, da bodo razmerja med gibanji proizvodnje in dodane vrednosti v posamezni dejavnosti bolj ali manj podobna doseženim v preteklem obdobju (gl. tabela 15 na str. 31 in tabela 16 na str. 32).

Tabela 14: Indeksi ravni dodane vrednosti in BDP, Scenarij (++) in Scenarij (+)

Indeksi ravni, 2006 = 100	Scenarij (++) in Scenarij (+)		Scenarij (++)	Scenarij (+)	Scenarij (++)	Scenarij (+)
	2006	2013	2020		2030	
A KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO	100,0	112,0	120,1	124,3	132,7	144,3
B RIBIŠTVO	100,0	109,8	117,7	121,9	123,8	141,5
C RUDARSTVO	100,0	93,1	86,8	89,9	78,5	85,5
D PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	100,0	139,3	171,0	154,4	223,3	172,2
DA Proizvodnja hrane, pijač, tobaknih izdelkov	100,0	94,1	115,8	104,5	163,3	121,2
DB Proizv. tekstilij, usnj. oblač., tekstil. in krznen. izd.	100,0	91,3	94,5	91,3	99,4	91,3
DC Proizv. usnja, obutve, usnjenih izd. razen oblačil	100,0	95,2	95,4	95,2	95,8	95,2
DD Obdelava in predelava lesa razen pohištva	100,0	120,0	152,7	133,2	237,2	154,6
DE Proizv. vlaknin, papirja, založništvo, tiskarstvo	100,0	121,0	136,3	130,4	149,4	137,3
DE-21.1 Proizvodnja papirja in lepenke	100,0	116,6	135,7	134,8	155,9	162,7
DE-ostalo	100,0	122,1	136,4	129,3	147,7	130,9
DF Proizv- koks, naftnih derivatov, jedrskega goriva	100,0	100,0	110,0	110,0	122,5	122,5
DG Proizv. kemikalij, kemičnih izd., umetnih vlaken	100,0	151,9	193,2	173,3	247,4	191,4
DH Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	100,0	143,4	188,7	169,3	264,9	206,4
DI Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	100,0	116,5	133,8	129,3	155,3	150,1
DJ Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	100,0	149,0	182,8	161,5	229,6	172,5
DJ-27 Proizvodnja kovin	100,0	130,4	149,8	139,8	173,1	147,0
DJ-28 Proizv. kovinskih izd., razen strojev in naprav	100,0	154,8	192,9	168,2	247,0	180,4
DK Proizvodnja strojev in naprav, D. N.	100,0	160,8	197,7	178,4	260,6	197,1
DL Proizvodnja električne in optične opreme	100,0	173,3	213,2	191,1	283,7	211,0
DM Proizvodnja vozil in plovil	100,0	149,8	190,5	166,2	263,6	192,9
DN Proizv. pohištva, druge predeloval. dej., reciklaža	100,0	106,7	131,2	122,5	205,7	156,9
E OSKRBA Z ELEKTR. ENERG., PLINOM IN VODO	100,0	114,1	145,2	131,1	185,9	150,7
F GRADBENIŠTVO	100,0	139,8	177,8	160,6	239,9	177,4
G TRGOVINA IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	100,0	126,6	168,1	145,4	226,8	160,6
H HOTELI IN RESTAVRACIJE, GOSTINSTVO	100,0	138,1	184,2	158,6	270,1	175,2
I PROMET, SKLADIŠČENJE IN ZVEZE	100,0	148,7	202,4	170,8	308,4	188,7
DRUGE DEJAVNOSTI (J, K, L, M, N, O, P)	100,0	134,2	176,6	159,5	245,0	176,2
1. DODANA VREDNOST (A do P)	100,0	134,9	173,8	155,5	237,6	172,5
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	100,0	112,0	120,1	124,3	132,6	144,3
Industrija	100,0	135,9	166,8	150,8	216,8	168,4
Gradbeništvo	100,0	139,8	177,8	160,6	239,9	177,4
Storitve	100,0	134,8	178,6	158,3	250,7	174,9
D Visoka + srednje visoka tehnologija	100,0	160,4	200,2	179,2	263,7	199,0
D Srednje nizka tehnologija	100,0	142,6	176,4	158,3	226,1	176,9
D Nizka tehnologija	100,0	105,2	123,0	114,3	161,5	128,5
2. Korekcijske postavke	100,0	133,7	158,9	153,5	193,7	169,6
3. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (3 = 1 + 2)	100,0	134,7	171,9	155,3	232,0	172,1

Vir: UMAR.

Tabela 15: Dodana vrednost in BDP, Scenarij (++) in Scenarij (+)

Stopnje rasti dodane vrednosti, v %	2007–2013	2014–2020		2021–2030	
	Scenarij (++) in Scenarij (+)	Scenarij (++)	Scenarij (+)	Scenarij (++)	Scenarij (+)
A KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO	1,6	1,0	1,5	1,0	1,5
B RIBIŠTVO	1,3	1,0	1,5	0,5	1,5
C RUDARSTVO	-1,0	-1,0	-0,5	-1,0	-0,5
D PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	4,8	3,0	1,5	2,7	1,1
DA Proizvodnja hrane, pijač, tobaka izdelkov	-0,9	3,0	1,5	3,5	1,5
DB Proizv. tekstilij, usnj. oblač., tekstil. in krznen. izd.	-1,3	0,5	0,0	0,5	0,0
DC Proizv. usnja, obutve, usnjenih izd. razen oblačil	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
DD Obdelava in predelava lesa razen pohištva	2,6	3,5	1,5	4,5	1,5
DE Proizvodnja vlaknin, papirja, založništvo, tiskarstvo	2,8	1,7	1,1	0,9	0,5
DE-21.1 Proizvodnja papirja in lepenke	2,2	2,2	2,1	1,4	1,9
DE-ostalo	2,9	1,6	0,8	0,8	0,1
DF Proizv. koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva	0,0	1,4	1,4	1,1	1,1
DG Proizv. kemikalij, kemičnih izd., umetnih vlaken	6,2	3,5	1,9	2,5	1,0
DH Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	5,3	4,0	2,4	3,5	2,0
DI Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	2,2	2,0	1,5	1,5	1,5
DJ Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	5,9	3,0	1,2	2,3	0,7
DJ-27 Proizvodnja kovin	3,9	2,0	1,0	1,5	0,5
DJ-28 Proizv. kovinskih izd., razen strojev in naprav	6,4	3,2	1,2	2,5	0,7
DK Proizvodnja strojev in naprav, D. N.	7,0	3,0	1,5	2,8	1,0
DL Proizvodnja električne in optične opreme	8,2	3,0	1,4	2,9	1,0
DM Proizvodnja vozil in plovil	5,9	3,5	1,5	3,3	1,5
DN Proizv. pohištva, druge predel. dejavnosti, reciklaža	0,9	3,0	2,0	4,6	2,5
E OSKRBA Z ELEKTR. ENERGIJO, PLINOM IN VODO	1,9	3,5	2,0	2,5	1,4
F GRADBENIŠTVO	4,9	3,5	2,0	3,0	1,0
G TRGOVINA IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	3,4	4,1	2,0	3,0	1,0
H HOTELI IN RESTAVRACIJE, GOSTINSTVO	4,7	4,2	2,0	3,9	1,0
I PROMET, SKLADIŠČENJE IN ZVEZE	5,8	4,5	2,0	4,3	1,0
DRUGE DEJAVNOSTI (J, K, L, M, N, O, P)	4,3	4,0	2,5	3,3	1,0
1. DODANA VREDNOST (A do P)	4,4	3,7	2,0	3,2	1,0
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	1,6	1,0	1,5	1,0	1,5
Industrija	4,5	3,0	1,5	2,7	1,1
Gradbeništvo	4,9	3,5	2,0	3,0	1,0
Storitve	4,4	4,1	2,3	3,4	1,0
D Visoka + srednje visoka tehnologija	7,0	3,2	1,6	2,8	1,1
D Srednje nizka tehnologija	5,2	3,1	1,5	2,5	1,1
D Nizka tehnologija	0,7	2,3	1,2	2,8	1,2
2. Korekcijske postavke	4,2	2,5	2,0	2,0	1,0
3. BRUTO DOMAČI PROIZVOD (3 = 1 + 2)	4,4	3,5	2,0	3,0	1,0

Vir: UMAR.

Tabela 16: Proizvodnja, Scenarij (++) in Scenarij (+)

Stopnje rasti proizvodnje, v %	2007–2013	2014–2020		2021–2030	
	Scenarij (++) in Scenarij (+)	Scenarij (++)	Scenarij (+)	Scenarij (++)	Scenarij (+)
A KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO	1,6	1,0	1,5	1,0	1,5
B RIBIŠTVO	0,7	0,3	0,8	-0,1	0,8
C RUDARSTVO	-0,6	-0,6	-0,1	-0,6	-0,1
D PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	4,7	2,7	1,2	2,6	0,9
DA Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov	-1,2	2,6	1,1	3,1	1,1
DB Proizv. tekstilij, usnjenih oblačil, tekstil. in krznenih izdelkov	-1,3	0,5	0,0	0,5	0,0
DC Proizv. usnja, obutve, usnjenih izdelkov razen oblačil	-0,9	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2
DD Obdelava in predelava lesa razen pohištva	0,7	1,6	-0,4	2,5	-0,4
DE Proizvodnja vlaknin, papirja, založništvo, tiskarstvo	2,0	1,9	1,5	1,2	1,0
DE-21.1 Proizvodnja papirja in lepenke	1,2	0,9	0,8	0,1	0,6
DE-ostalo	2,8	2,8	2,0	2,0	1,3
DF Proizvodnja koksa, naftnih derivatov, jedrskega goriva	-2,4	-1,1	-1,1	-1,4	-1,4
DG Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken	4,8	2,1	0,6	1,2	-0,3
DH Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	4,2	2,9	1,3	2,3	0,9
DI Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	2,2	2,0	1,5	1,5	1,5
DJ Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	5,4	2,9	1,1	2,2	0,6
DJ-27 Proizvodnja kovin	3,2	1,3	0,3	0,8	-0,2
DJ-28 Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	6,3	3,4	1,4	2,7	0,9
DK Proizvodnja strojev in naprav, D.N.	6,2	2,2	0,7	2,0	0,2
DL Proizvodnja električne in optične opreme	9,0	4,0	2,3	4,1	2,0
DM Proizvodnja vozil in plovil	5,0	2,6	0,6	2,4	0,6
DN Proizv. pohištva, druge predel. dejavnosti, reciklaža	1,6	3,7	2,6	5,3	3,1
E OSKRBA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO, PLINOM IN VODO	1,4	3,0	1,5	2,0	0,9
F GRADBENIŠTVO	5,9	4,5	3,0	4,1	2,0
G TRGOVINA IN POPRAVILA MOTORNIH VOZIL	2,5	3,2	1,1	2,1	0,1
H HOTELI IN RESTAVRACIJE, GOSTINSTVO	3,8	3,3	1,1	3,0	0,1
I PROMET, SKLADIŠČENJE IN ZVEZE	4,0	2,7	0,2	2,5	-0,8
DRUGE DEJAVNOSTI (J, K, L, M, N, O, P)	4,3	3,6	2,1	2,9	0,6
1. DODANA VREDNOST (A do P)	4,3	3,2	1,6	2,8	0,8
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	1,6	1,0	1,5	1,0	1,5
Industrija	4,4	2,7	1,2	2,5	0,9
Gradbeništvo	5,9	4,5	3,0	4,1	2,0
Storitve	3,9	3,4	1,6	2,7	0,3
D Visoka + srednje visoka tehnologija	6,5	2,9	1,2	2,7	0,9
D Srednje nizka tehnologija	4,8	2,8	1,2	2,2	0,8
D Nizka tehnologija	0,3	2,1	1,1	2,6	1,1

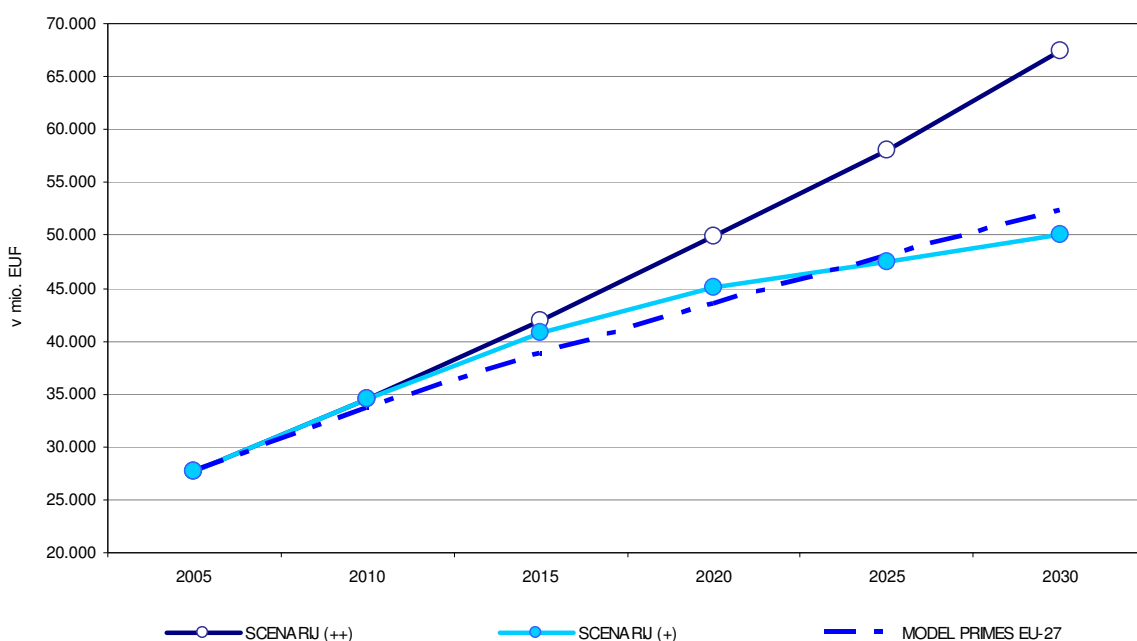
4 VIR: UMAR.NAMESTO SKLEPA

Na podlagi izdelanih projekcij dolgoročnega gospodarskega razvoja bodo pripravljene strateški dokumenti na področju energetike tako v Sloveniji kot v EU. Z objavo v tem delovnem zvezku pa želimo omogočiti uporabo izdelanih projekcij dolgoročnega gospodarskega razvoja širšemu krogu uporabnikov.

Evropska komisija je aprila 2007 prek DG TREN predstavila novo inačico osnovnega energetskega scenarija razvoja za obdobje 2000–2030 ("Baseline Scenario EU Energy & Transport") za države EU-27. Scenarij kot vhodne podatke med drugim uporablja tudi dolgoročne makroekonomske napovedi za posamezne države

članice (scenarij PRIMES). V zvezi z dolgoročnimi makroekonomskimi napovedmi, ki jih je za Slovenijo uporabil scenarij PRIMES, je Ministrstvo za gospodarstvo UMAR zaprosilo za pregled in presojo teh napovedi. V tem okviru je bila izdelana medsebojna primerjava izdelanih dolgoročnih scenarijev. Primerjava je pokazala, da so uporabljene stopnje rasti po scenariju PRIMES v obdobju 2006–2015 nižje kot po UMAR-jevem scenariju, v obdobju 2016–2030 pa se gibljejo med obema izdelanima scenarijema, bližje Scenariju (+) (gl. sliko 3). Naš prispevek v zvezi z dolgoročnimi makroekonomskimi napovedmi za Slovenijo, uporabljenimi v novi inačici osnovnega energetskega scenarija razvoja za obdobje 2000–2030, je bil vključen v skupno stališče Slovenije, ki je bilo predloženo Evropski komisiji in priporoča, da naj se pri izdelavi novejših različic osnovnega energetskega scenarija razvoja uporabi UMAR-jeva dolgoročna makroekonomska napoved za Slovenijo.

Slika 3: Primerjava dolgoročnih scenarijev

Vir: EU, CIRCA site 2007, UMAR.

Podrobnejša primerjava scenarijev je razvidna iz tabele 17.

Tabela 17: Primerjava povprečnih letnih stopenj rasti med različnimi scenariji

v %	Povprečne letne stopnje rasti po obdobjih					
	2006–2010	2011–2015	2016–2020	2021–2025	2026–2030	2006–2030
	1	2	3	4	5	6
SCENARIJ (++)						
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	0,2	1,6	1,0	1,0	1,0	1,0
Industrija	4,9	3,9	3,0	2,6	2,7	3,4
Gradbeništvo	6,6	4,0	3,5	3,0	3,0	4,0
Storitve	4,4	4,2	4,1	3,4	3,5	3,9

DODANA VREDNOST (A do O)	4,6	4,0	3,7	3,2	3,2	3,7
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	4,6	4,0	3,6	3,0	3,1	3,6
SCENARIJ (+)						
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	0,2	1,8	1,5	1,5	1,5	1,3
Industrija	4,9	3,3	1,5	1,1	1,1	2,4
Gradbeništvo	6,6	3,4	2,0	1,0	1,0	2,8
Storitve	4,4	3,5	2,3	1,0	1,0	2,4
DODANA VREDNOST (A do O)	4,6	3,4	2,1	1,0	1,0	2,4
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	4,6	3,4	2,0	1,0	1,0	2,4
MODEL PRIMES EU-27						
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	0,9	1,6	1,3	1,0	0,9	1,1
Industrija	3,9	2,5	2,0	1,5	1,1	2,2
Gradbeništvo	3,8	4,0	3,0	2,2	2,1	3,0
Storitve	4,0	2,9	2,4	2,3	1,9	2,7
DODANA VREDNOST (A do O)	3,8	2,8	2,3	2,0	1,7	2,5
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	4,0	2,9	2,3	2,0	1,7	2,6

Vir: EU, CIRCA, UMAR.

LITERATURA IN VIRI

Literatura

1. Bednaš, M. (ur.) (2005). *Izhodišča za ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije*. Delovni zvezek XIV(12). Ljubljana: UMAR.
2. Bertrand, G., Michalski A., Pench, L. R. (1999). *Five Possible Futures for Europe*. European Commission, Forward Studies Unit. Working Paper, July 1999.
3. Capello, R. and Fratesi, U. (2006). *Modelling European Regional Scenarios: Driving Forces of Change and Quantitative Foresights*. Department of Management, Economics and Industrial Engineering Politecnico di Milano.
4. European Commission, Directorate General for Energy and Transport. (2006). *European Energy and Transport, Trends to 2030 - update 2005*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
5. Four Future Scenarios for the European Union - Reflections from the perspective of "Path Dependence". Pridobljeno 25. 9. 2005 na <http://www.europe2020.org/spip.php?article299&lang=fr>.
6. Harold, J. (2001). *The End of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.
7. IIASA, *Macroeconomic Developments in the Candidate Countries with Respect to the Accession Process*, Summary study of a IIASA-ETI research project subcontracted for WIFO's assignment in the Preparity project, Laxenburg, October 1999.
8. Pilat D., Cimper, A., Olsen K. and Webb, C. (2006). *The Changing Nature of Manufacturing in OECD Economies*. STI Working Paper 2006/9, OECD, Paris, France.
9. *Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2007*. (2007). Ljubljana: UMAR.
10. *Poročilo o razvoju 2007*. (2007). Ljubljana: UMAR.
11. Rifkin, J. (2004). *The European Dream – How Europe's Vision of the Future is quietly eclipsing the American*. Cambridge: Polity Press.
12. Strmšnik, I. (1997). *Pričakovani makroekonomski učinki integracije Slovenije v Evropsko unijo*. Ljubljana: IER.

Viri

13. CIRCA – a collaborative workspace with partners of the European Institutions. Dostopno na <http://circa.europa.eu>.
14. Državni razvojni program Republike Slovenije za obdobje 2007–2013. Drugi osnutek, oktober 2006. Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.
15. EU KLEMS, data base. Dostopno na <http://www.euklems.net>.
16. European Commission, DG-ECFIN: *Long-term Labour Productivity and GDP Projections for the EU25 Member States: a production function framework*, Economic papers N 253, June 2006.
17. EUROSTAT, New Cronos data base.

18. Housing Statistics in the EU 2004, United Nations Economic Commission for Europe.
19. Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023. (2006). Služba Vlade RS za razvoj.
20. Ekonomsko področje. Nacionalni računi. Bruto domači proizvod, 4. četrletje 2006. SURS. Pridobljeno 9. 3. 2007 na http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=753 in http://www.stat.si/tema_ekonomsko_nacionalni_bdp.asp.
21. Statistični letopis 2006. (2006). Ljubljana: SURS.
22. Timmer, M. P., Mahony, M. and Ark, B. (2007). EU KLEMS Growth and Productivity Accounts: An Overview, Groningen Growth and Development Centre, University of Birmingham.
23. World Energy Outlook 2006. (2006). Paris: OECD, International Energy Agency.